

Ville Malila^a

Ongelmaeläimyyden monet ja muuttuvat määrittelyt: kehysanalyysi sanomalehtien supikoirakirjoituksista

Multiple and shifting definitions of problem animal: a frame analysis of Finnish newspapers' raccoon dog writings

Since raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides*) settled in Finland around the mid-1900s it has raised various concerns in Finnish society. Control of the wild raccoon dog population is widely accepted but this medium-sized mammal has nevertheless sparked fervent reactions among supporters of more rigorous eradication measures. I study this discussion in the Finnish newspaper media to analyse the meanings of a wildlife problem animal in Finnish culture. I use a frame analytical approach inside neostructuralist framework and data collected from Finnish newspapers between 1970 and 2020. During this period Finnish society and its relationship to nature have changed profoundly due to economic restructurings and evolving environmental consciousness and policy. Societal changes may also affect cultural understandings of wildlife nuisances. Therefore, I do not ask only in which frames newspapers address raccoon dog problems but also how the framings change over time. As a result of this analysis, I have found three frames: nature exploitation, nature conservation, and health security. The first dominates newspapers' understanding of problem animal until 2000 but loses its position to the frame of nature conservation in the 2010s. The results shed light on cultural distinctions and conceptions which define the societal identity and treatment of non-human animals.

Keywords: frame analysis, problem animal, raccoon dog, sociology of human-animal relations

Johdanto

Siinä missä pienen ja söpön koiranpennun hengen hädästä auttaminen mielletään sankaritarinaksi, muuttuvat käsitykset teon luonteesta päinvastaisiksi, kun kesykoiran tilalle asetetaan sen villi sukulainen. Kesykoirien söpöinä pidettyjen piirteiden jakaminenkaan ei ole säästännyt supikoiraa ihmisten antipatioilta, vaikka jotkin eläinpoliittisten kiistojen kohteena olleet toislajiset ovat hyötäneet tällaisesta ”eläinkarismasta” (ks. Cassidy 2012,

^a Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto, vhmilila@student.jyu.fi

207). Neuvostoliittolaisten Itä-Aasiasta Euroopan puoleisiin osiinsa luonnonturkikseksi siirtämä supikoira on herättänyt Suomeen levittyään monenlaista, paikoin raivokastakin, yhteiskunnallista keskustelua ja huolta. Sen auttaminen on johtanut tappouhkauksiin (Yle 2018), ja kriittisten politiikan kommentaattorien mukaan supikoirat olivat Sipilän hallituksen EU-politiikan keskiössä (Iltalehti 2018), vaikkakin pääosin supikoiran leviämisen jälkeen yleistyneen turkistarhauksen osalta. Supikoirakeskustelusta on vedetty supikoiran itsensä kannalta onnettomia johtopäätöksiä. Se on luokiteltu sekä EU:ssa että Suomessa haitalliseksi vieraslajiksi, jonka populaatiot tulee hävittää tai rajata mahdollisimman pieniksi (Eur-lex 2014; 2017). Suomessa supikoira on esimerkiksi haluttu ”hävittää Lapista” (Maaseudun Tulevaisuus 4.12.2015) ja siitä on tehty joidenkin muiden EU:n haitallisiksi vieraslajeiksi määrittelemien nisäkkäiden tavoin rauhoittamattomana kohdeltava eläin, jonka tappaminen on sallittua myös pesimäaikaan ja ilman metsästyskorttiakin (Finlex 1993; 2019).

Lähes ketunkokoinen nisäkäs tavattiin Suomessa ensi kerran 1930-luvulla. Laajemman levittäytymisen supikoirat aloittivat maan kaakkoisosista 1950-luvulla. Nykyisen lähes koko Suomen kattavan levinneisyysalueensa laji saavutti kolmessakymmenessä vuodessa. Supikoira suosii Etelä-Suomen reheviä kosteikoita, mutta varsinainen kosteikkolintujen saalistaja kömpelö supikoira ei ole. Linnun munat supikoira kuitenkin kelpuuttaa laajaan ravintokattaukseen esimerkiksi marjojen, sammakoiden, raadon osien ja ruokajätteen lisäksi. (Lehtiniemi, Nummi & Leppäkoski 2016, 92–95.) Supikoirakannan koko vaihtelee suuresti kesän ja enemmän tai vähemmän sikeässä uunessa vietetyn talven jälkeisen kannan välillä (Kauhala 1997). Lehtiniemi ym. (2016, 94) arvioivat, että 85000 yksilön aikuiskanta kasvaa lähes kolminkertaiseksi lisääntymiskaudella. Suuri ja tiheä kanta voi mahdollistaa joidenkin tautien ja loisten leviämisen supikoirien kautta (emt., 95), mikä on lisännyt entisestään keskustelua supikoirista.

Keskustelun vilkkaudesta ja yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen noususta huolimatta alan tutkijat eivät ole tarttuneet supikoirakeskusteluun. Tarkastelen tässä sosiologisen eläintutkimuksen ja ympäristösosiologian leikkauskohtaan asemoituvassa tutkimuksessa sanomalehtien supikoirakirjoituksia. Kartoitan niiden avulla ongelmaelämänsiivoksi- ja puhetta sekä niiden muutoksia supikoiran ja suomalaisten yhteiselön ajanjaksolla 1970–2020, jolloin myös suomalainen yhteiskunta ja sen ympäristösuhte ovat muuttuneet suuresti. Sovellan Erving Goffmanin (1986 [1974]) esittelemää ja Eeva Luhtakallion (2005) media-aineistoihin edelleen kehrittelemää kehysanalyysiä sanomalehtiaineistoon. Tutkimuskysymykseni ovat: millaisissa kehyksissä ongelmaelämyys määrittyy ja ovatko kehystämisen tavat muuttuneet tarkastelujakson aikana.

Ymmärrän ongelmaeläimen esimerkiksi lemmikki- ja tuotantoeläimen tapaiseksi kulttuuriseksi kategorisoinniksi, joka järjestää inhimillistä toimintaa suhteessa muihin eläimiin (vrt. Aaltola 2006, 62; Sepänmaa 2009, 230). Olen kääntänyt käsitteen sitä myös uudelleen määrittellen amerikkalais sosiologi Colin Jerolmackilta (2008), joka on tutkinut, kuinka puluista tuli yhteiskunnallinen ongelma. Ilmaisun tarkoituksena ei ole konstruoida supikoiraa tai muita toislajisia ongelmiksi, vaan koota alleen arkikielessä käytettyjä käsitteitä, kuten *vahinkoeläimet* ja *tuholaiset*, joilla ihmiset viittaavat ei-toivottuihin eläimiin. Käsittelen käsitettä laajemmin toisessa luvussa. Luon aluksi katsauksen aiempaan tutkimukseen ongelmaeläimistä ja eläinsuhteista muuttuvassa yhteiskunnassa. Tämän jälkeen käyn läpi tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia, asetelmaa ja tuloksia sekä jälkimmäisiin liittyviä huomioita mainitussa järjestyksessä.

Eläinsuhteet muuttuvassa yhteiskunnassa ja yhteiskuntatieteissä

Suomalainen yhteiskunta on tunnetusti käynyt läpi noin 1900-luvun puolesta välistä lähtien suuria (elinkeino)rakenteellisia murroksia ja niihin liittyvää maaltamuuttoa. ”Rakenne-muutossosiologian” perinteessä on keskusteltu laajalti siitä, kuinka yhteiskunnallinen oleminen sekä sen kulttuuriset mallit ja merkitysrakenteet ovat muuttuneet näissä mullistuksissa (esim.

Kortteinen 1992; Heinonen 2006). Harvoin on sitä vastoin muistettu, että myös suomalaisten suhteet toislaajiin eläimiin ovat muuttuneet muun muassa maan, metsän, luonnon ja ympäristön saadessa uusia merkityksiä osana 1900-luvun yhteiskunnallisia muutoksia (merkitysten muutoksista ks. esim. Björn 2000). Elantonsa suoraan maasta ja metsästä saaville tämä ympäristö ei asetu sellaiseksi katseella ahmittavaksi *maisemaksi*, jona välittömästä työyhteydestä irtautuneet sen näkevät (Silvasti 2001, 235–244; Sironen 1996). Ne ympäristöt, joissa supikoira asustaa ja etsii elantoaan, voivat olla talouden rakennemuutosten jälkeenkin teollisesti hyödynnettyjä, mutta kuitenkin yhä harvemman ihmisen asumisen ja elinkeinon harjoittamisen ympäristöjä. Tilalle on tullut vapaa-ajan ”virkistysmetsä” ja luonto, josta haetaan toimeentulon sijaan esimerkiksi esteettisiä tai viihteellisiä elämyksiä ja kokemuksia. (Vrt. Björn 2000.) Tällaisten ympäristösuhteen muutosten seurauksena muuttuvat usein myös käsitykset ympäristön eläimistä ja niiden ongelmallisuudesta (Knight 2000, 9; Lähdesmäki 2020, 272; Vuorisalo & Oksanen 2020). Tämä tutkimus auttaa pohtimaan, onko näin voinut käydä myös Suomen luonnon ja sen eläimistön kohdalla.

Luonnon eliöiden yhteiskunnallista asemaa ja merkityksiä on tarkastelukaudella muuttanut myös kulttuurin ja kansalaisyhteiskunnan tasoilta 1960- ja 1970-luvuilla liikkeelle lähtenyt *ympäristöherätys* (ks. esim. Haila 2001, 21–28). Sen seurauksena ympäristöstä tuli yhteiskunnallisen suunnittelun ja järjestämisen – ympäristöpolitiikan – kohde (emt.), jonka hallinnointi tosin saattoi tarkoittaa ympäristön varjelua yhteiskunnan vaikutuksilta (Heiskala 1993, 99). Ympäristöherätys on muuttanut esimerkiksi metsästäjien riistaeläinsuhdetta ja sen sanallistamistapoja sekä tuonut villieläinten metsästyskäytölle uudenlaisia (legitimaatio) haasteita (Ilvesviita 2005). Ympäristötietoisuuden nousun on katsottu muuttaneen myös suomalaisten susi- ja petokäsityksiä sekä luokittelutapoja (Ratamäki 2009, 44; Pohja-Mykrä 2014, 13–14; Lähdesmäki 2020, 265–272).

Rakennemuutokset ovat olleet yhteiskunnan ja erityisesti ”suomalaisen” sosiologian kannalta niin merkittäviä, että niiden jääminen sosiologisen eläintutkimuksen fokuksen ulkopuolelle on tutkimusalan kapeudenkin huomioon ottaen yllättävää. Kyselytutkimuksilla on kuitenkin selvitetty, miten rakennemuutokset ja kaupungistuminen ovat vaikuttaneet tuotantoeläimiä koskeviin käsityksiin esimerkiksi eri aikoina varttuneiden ja eri paikoissa asuvien ihmisten keskuudessa (ks. Kupsala ym. 2011; Kupsala 2019). Antropologian sekä perinteen- ja kulttuurintutkimuksen puolella on tarkasteltu hieman laajemmin, miten elinkeinorakenteen muutokset näkyvät eläinkäsityksissä, -suhteissa ja niiden kulttuurisissa malleissa (ks. Ylimaunu 2002; Kaarlenkaski 2012, 60–62; Leinonen 2013).

Ongelmaeläinkäsitykset sinänsä ovat kuitenkin jääneet suomenkielisissä keskusteluissa vähäiselle huomiolle, vaikka jo Ilvesviidalta (2005, 77) löytyy lyhyt katsaus ”hyvien ja huonojen” villieläinten kategorioihin. Ongelmaeläinkategorioiden ja -käsitysten sijaan Nieminen (2015) tarjoaa hirven yhteiskunnallista läsnäoloa ja sen hallintaa tarkastelevassa väitöskirjassaan perusteellisen katsauksen hirven vahingolliseksi todellistumiseen sekä vahingollisen hirven ja ihmisten kohtaamiin. Suomalaisten susihistorian narratiiveja tutkineet Ratamäki ja Lähdesmäki (2015) taas ovat avanneet, millaista susikuvaa ja -suhdetta vahinkoeläimen ja häirikkösuden tapaisilla käsitteillä on rakennettu. Myös petovihan ja vahinkoeläinajattelun hälvenemiseen on kiinnitetty jonkin verran huomiota (esim. Pohja-Mykrä 2014) pohtimatta tarkemmin, voisiko ongelmaeläimyyteen sisältyä villin luonnon kontekstissa muitakin merkityksiä. Vuorisalo ja Oksanen (2020) väittävät kuitenkin eläinten hyödyllisiksi tai vahingollisiksi luokittelun heijastelevan (lähes) säännönmukaisesti kunkin yhteisön biosfääriin kohdistuvia tarpeita. Ympäristöheränteessä nyky-yhteiskunnassa luokittelu perustuu siten eläinten tai jopa yksilöllisen eläimen ympäristössään tuottamiin ”ekosysteemipalveluihin”, vaikka esimerkiksi alkutuotannon piirissä voikin elää perinteisimpiä hyöty-haitta-jaotteluita (emt.).

Yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen kansainvälisellä kentällä ongelmaeläimyydestä on keskusteltu monipuolisemmin. Tätä tutkimusta leimaa muun muassa Mary Douglasin (1921–2007) strukturalismin perintö (ks. esim. Douglas 2000). Häneen nojaaville

tarkasteluille on ollut tyypillistä avata ongelmaelämäkäsitysten taustalla olevia kulttuurin rakenteita (esim. Franklin 2014; Jerolmack 2008). Tutkimusperinne on yhdistänyt esimerkiksi ihmisten liikuttelemien ”vieraslaajien” herättämän huolen luontokäsityksiä muotoileviin kulttuurin merkitysrakenteisiin, joissa luonto tulkitaan ”ei-inhimilliseksi” (ks. Milton 2000), mutta nostanut esiin myös vieraslajeja suojelevia kulttuurisia rakenteita (Franklin 2014). Niin ikään taloudellisen hyväksikäytön (Knudsen 2014; Dutkiewicz 2015) ja yhteiskunnallisen eliitin kiinnostuksen (Weeks & Priscilla 2009; Franklin 2014) on katsottu tuoneen vieraslajeille turvaa. Myös strukturalismista paikoin ammentavan kulttuurimaantieteellisen eläintutkimuksen piirissä on keskusteltu toislaisista, jotka uhmaavat tai muuttavat kulttuurisia käsityksiä paikasta ja tilasta herättäen siten ristiriitaisia tunteita ihmisissä (esim. Gillespie, Leffler & Lerner 1996; Philo & Wolch 1998; Philo & Wilbert 2000). Toimijaverkkoteoreettisten tai ”uusmaterialististen” ja niitä vastaavien käsitteistöjen avulla taas on pyritty jäsentämään laajemmin niitä kokoonpanoja, kytköksiä ja ei-inhimillisiä tai inhimillisiä toimijoita, joiden kautta ihmis-ongelmaeläinsuhteet järjestyvät (esim. Gibbs, Atchison & MacFarlane 2015).

Näiden tarkasteluiden lisäksi yhteiskuntatieteellinen eläintutkimus on tavannut lähestyä ongelmaeläinpuhetta joko ihmisten keskinäisten suhteiden symbolisena ilmaisuna ja järjestelynä tai analysoiden, usein konstruktionistisesti, puhetapoja ja kehystyksiä, joilla ongelmaeläimyyttä tuotetaan ja uusinnetaan tai puretaan (esim. Fine & Christoforides 1991; Song 2000; Potts 2009; Cassidy 2012; Seymour 2013; McCrow-Young, Linné & Potts 2015). Siihen, ilmeneekö puhetavoissa tai elämäkäsityksiin liittyvissä kulttuurin rakenteissa ajallista muuntelua, on kiinnitetty vähemmän huomiota. Amerikkalaisten sanomalehtien pulupuhetta yli 150 vuoden ajalta tarkastellut Jerolmack (2008) yhdistää kyllä puluvihan kaupunkitilaa ja sen järjestystä koskevien käsitysten muuttumiseen mutta hänkin keskittyy selvittämään, miten pulusta tuli ongelmaeläin eikä ongelmapuheessa itsessään tapahtuneita muutoksia.

Supikoirakeskustelua laajemmin käsitelleen graduni alustavien havaintojen perusteella muutoksia on mahdollista tutkia sanomalehtien supikoirakirjoitusten avulla. Kirjoituksista voidaan nimittäin erottaa useita erilaisia tapoja jäsentää ja arvottaa luontoa. Erilaisista ympäristökäsityksistä huolimatta supikoiran ongelmallisuudesta on kuitenkin vallinnut laaja, monien ympäristökonfliktien tavanomaiset rintamalinjatkin ylittävä konsensus. (Malila 2019.) Supikoiraongelmia käsittelevät sanomalehtitekstit tarjoavat siten mielenkiintoisen, merkitysrikkaan ja myös ajalliset vertailut mahdollistavan aineiston ongelmaeläimyyden tutkimiseen. Tämä ongelmaeläimyyttä ihmisen villieläinsuhteiden kontekstissa tarkasteleva tutkimus jatkaa aiempia tarkasteluitani rajatummalla mutta myös osin uudella aineistolla. Tarkoitan villieläimillä kaikkia vailla ihmisen ylläpitoa ja kontrollia eläviä yksilöitä, joita kutsun toisinaan myös luonnonvaraisiksi eläimiksi pohtimatta tässä sanojen mahdollisia merkityseroja. Tutkimus nojaa yhteiskunnan järjestymistä kulttuuristen erotteluiden pohjalta selittävään uusstrukturalistiseen yhteiskuntaontologiaan. Selvennän seuraavaksi sitä.

Eläinsuhde ja eläin kategoriat kulttuurin merkitysjärjestelmissä

Ihmis-eläinsuhteiden on katsottu muotoutuvan niin vaihtelevin ja monimutkaisin tavoin, että niiden järjestymistä kaiken kattavasti selittävän yhteiskuntatieteellisen mallin muodostamista on pidetty mahdottomana (Ilvesviita 2005, 68; Ratamäki 2009, 37; osittaisesta kritiikistä eläinluokitteluiden osalta ks. Vuorisalo & Oksanen 2020). Eläinten biologiset ominaisuudet, ihmisten eläinkokemukset, niitä jäsentävä kulttuuri sekä sosiaaliset ja poliittiset tekijät vaikuttavat yhdessä ihmis-eläinsuhteiden muotoutumiseen (Ratamäki 2009; 37–51). Useiden tutkijoiden mukaan kulttuuriset kategorisoinnit määrittävät kuitenkin keskeisesti sitä, miten kohteemme muita eläimiä (esim. Arluke & Sanders 1996; Aaltola 2006). Uhanalaisuus- ja muita eläinlistoja biovallan välineenä tarkastellut Braverman (2015a, 2015b) tuo ilmi, kuinka myönnämme kategorisointien kautta toisille lajeille poliittisen

elämän ja oikeudet ja jätämme toiset välinpitämättömämmin puhtaana biologiana tai elämänä kohdeksi (Braverman 2015b, 228–229). ”*Eläimen asema yhteiskunnassa on [siis] riippuvainen siitä, millä tavalla kulttuuri sen konstruoi*” (Ilvesviita 2005, 68).

Jos ajatellaan, että eläinkuntaa jäsentävät kategoriat, kuten haitta-, lemmikki- tai koe-eläin, määrittävät ja järjestävät ihmistoimintaa eläinsuhteissa ja että toiminnan ja tulkintojen toistuvuus pitää osaltaan yllä kategorioiden muodostamaa kulttuurista käsitejärjestelmää (vrt. Aaltola 2006, 62), tullaan lähelle konstruktionistisia yhteiskuntaontologioita, joissa (ihmis-) yhteiskunnan järjestyksen katsotaan perustuvan kulttuurisiin erotteluihin. Sovellankin Risto Heiskalan (1997; 2000a; 2000b) kehittämää *uusstrukturalistista semiotiikkaa* tämän tasoisena tausteorianana. Se selvittää, kuinka sosiaalisessa kulttuurin kehkeytymisen prosessissa muotoutuvat eläinkunnan kulttuuriset erottelut määrittävät ihmistoimintaa eläinsuhteissa. Erotteluista merkittävin, ihminen-eläin-dikotomia (ks. esim. Kupsala & Tuomivaara 2004), ei ole tämän tutkimuksen keskiössä, eivätkä ontologiset lähtökohdat tukisikaan eläimyyden ja/tai ihmisyyden tarkastelua käyttämälläni aineistolla.

Uusstrukturalistinen semiotiikka katsoo, että yhteiskunnallisen järjestyksen taustalla on kulttuuristen erotteluiden, kuten sukupuoli- ja luokkajaon, kiinteytyminen merkityksiä määritteleviksi suhdejärjestelmiksi eli *struktuureiksi*, jotka voivat muodostaa aina lakien tasoisia tulkintoja ja toimintaa ohjaavia normijärjestelmiä (Heiskala 2000a; 2000b). Kulttuuri ja yhteiskunnan instituutiorakenne muodostavat eri tavoin kiinteytyneiden merkitysartikulaatioiden jatkumon, jolla tapahtuvat tulkinnan ja toiminnan tapojen muutokset voivat saada alkunsa kummasta tahansa päästä jatkumoa, eikä teoria sitoudu joitain yhteiskuntateorioita leimaaviin oletuksiin yhteiskunnallisista määräävyys-suhteista (Heiskala 2000a, 153–156).

Struktuurin erottelemien elementtien merkitystä määrittävät niiden keskinäiset erot (Heiskala 2000a, 125) eli esimerkiksi lemmikkieläin saa merkityksensä siitä, että se on jotain, mitä vaikkapa tuotantoeläin ei ole. Struktuurin erottelemien elementtien merkitystä määrittävät myös siihen kulttuurisen koodiston mukaan kytkettävissä olevat muiden käsitteellisten erotteluiden elementit ja toiminnalliset skeemat (Heiskala 2000a, 132–150). Tämän kaavan mukaiset kulttuuriset ilmaisut muodostavat sosiaalisesti hyväksyttävät tulkinnat struktuurien erottelemista elementeistä (emt.), kuten kotieläinten kohdalla lemmikki- ja tuotantoeläimyydestä. Suomessa kelpuutamme koiriksi luokittelemamme oliot lemmikeiksi, joista kertovat persoonalliset nimet ja henkilökuvamaiset valokuvat ja joiden kuolemaa lemmikin pitäjän odotetaan surevan (suremisen kulttuurisista skripteistä ks. Schuurman 2017, 302). Tuotantoeläimiksi ja lihantuotantolaitoksiin hyväksyimme, persoonattomilla koodeilla merkittyjen lehmien kuolema taas tavataan kohdata välinpitämättömyydellä (vrt. emt., 302). Lemmikki- ja tuotantoeläimyydestäkin voidaan toki tehdä toisenlaisia tulkintoja, mutta niiden tekeminen voi tarkoittaa joissain tapauksissa normirikkomuksen sosiaalisten seuraamusten kohtaamista.

Strukturoituneet kulttuuriset erottelujärjestelmät voivat nimittäin sisältää erilaisin sanktioin vahvistettuja *konstitutiivisia merkitysartikulaatioita*, kuten sääntöjä, kielioppeja tai lakeja. Konstitutiivisten merkitysartikulaatioiden kohdalla kulttuurisesta erottelujärjestelmästä on tullut normijärjestelmä, jonka määrittelemän todellisuuden mukaisista tulkinnoista palkitaan siten esimerkiksi kasvatuksessa ja toisin tulkitsemiseen tai toimimiseen taas puututaan, viime kädessä valtion väkivaltamonopolin voimin. Struktuurit voivat kuitenkin sisältää myös sellaisia merkitysartikulaatioita, joista poikkeaminen voi olla joissain tapauksissa hyväksyttävää. Merkitysartikulaatiot voidaankin jakaa artikulaatiosoihin sen perusteella, millaisilla sosiaalisilla sanktioilla ja auktoriteeteilla tulkinnan tapa on vahvistettu. (Heiskala 2000a, 153–156; 2000b, 58–65.) Yksilöllisemmin nautansa nimeävät tuotantoeläinten pitäjät (ks. Kaarlenkaski & Saarinen 2013) tuskin kummastuttavat tänä päivänäkään, mutta esimerkiksi koiran nimeämättä jättäminen herättää jo sosiaalista oudoksuntaa. Suomen minipossuyhdistyksen rekisteriin merkityn sika-eläimen porsitushäkissä pitäminen taas kyseenalaistaisi (lemmikki)eläinten pidon

kulttuurista ”koodistoa” voimakkaammin sanktioiduilta osin ja johtaisi mahdollisesti eläinsuojeluilmoitukseenkin.

Struktuurit ovat siis todellisuutta kulttuurisin välinein tulkitsevien ja niitä samalla uusintavien tai muovaavien ihmisten aikaan saamia konstruktioita, jotka muuttuvat, kun tulkinnan tapamme muuttuvat. Kulttuurin ulkoinen todellisuus voi rajata mielekkäiden tulkintamahdollisuuksien joukkoa, mutta konstruktioimme voivat olla joissain olosuhteissa myös varsin arbitraarisia kulttuurisia rakennelmia. Yhteiskunnallisten olosuhteiden muutokset saattavat siten muuttaa tulkintojemme arbitraarisuutta ja tehdä täten myös kulttuuriset maailman hahmottamis- ja erottelujärjestelmämme alttiimmiksi muutoksille (Heiskala 2000a, 146–148; 2000b). Voimme ainakin kuvitella jo yhteiskunnan, jossa sukupuuttoon kuolleita lajeja voidaan tuoda takaisin eloon. Sen mahdollistavat teknologiat ovat herättäneet pohdintoja eloon palautettujen lajien viljelystä (*wildlife*) ja villi-kesyeläin-erottelun mahdollisesta purkautumisesta käsitteiden välisen rajan hämärtäessä (ks. Oksanen & Vuorisalo 2017). Toisaalta voimme kuvitella, että esimerkiksi kaikki kotieläinten pidon kulttuuriseen kielioppiin sisältyneet sukupuolittuneet skeemat (esim. Wilkie 2010, 43–49) eivät ole kadonneet, vaikka niiden taustalla olleet kulttuurin ulkopuoliset seikat ja yhteiskunnalliset olosuhteet olisivatkin muuttuneet.

Kulttuurisissa ilmaisu- ja tulkintatavoissa tapahtuneet muutokset voivat myös saada itsessään aikaan yhteiskunnallisia ja institutionaalisia muutoksia, mitä tukevat puitteet nykyajan visualisoitunut ja medioitunut ympäristö- ja eläinkuvasto on luonut (ks. Seppänen & Väliaverron 2000, 330; Tuomivaara 2010). Tällöin aikaisemmasta poikkeavat tulkinnat tulevat hyväksytyimmiksi, yleistyvät luottaen aiempia struktuureita ja alkavat mahdollisesti artikuloitua uudenlaiseksi kulttuuriseksi järjestelmäksi, jonka normin muotoon kiinteytyminen tuottaa toisenlaista yhteiskunnallista todellisuutta ja monilajista yhteiseloja (vrt. Heiskala 2000b, 59–65).

Erilaiset kulttuuriset kategorisoinnit, joilla villieläimiä jaotellaan oikeanlaisiin ja/tai ongelmallisiin määrittävät siis myös ongelmaeläimyyttä ja siihen kytkeytyviä erotteluita (vrt. Ilvesviita 2005, 308). Lähdän tutkimuksessa liikkeelle siitä, että kussakin kehysanalyysissä erottamassani kehyksessä tämä erottelu tehdään eri tavoin. Kun ongelmaeläimyyttä sanomalehtiteksteissä määrittelevät kehykset tuottavat ja vahvistavat omanalaisiaan erottelun ja kategorisoinnin tapoja, artikuloivat ne myös eri tavoin luonnonvaraisten eläinten yhteiskunnallista identiteettiä määrittävää kulttuurista ”luokkajärjestelmää” ja sen hierarkioita.

Ongelmaeläimen sijaan arkikielessä ja aineiston teksteissä esiintyy siis muita käsitteitä ja kategorisointeja, joilla ei-toivotut villieläimet erotetaan oikeanlaisista. Sen lisäksi, etteivät esimerkiksi vahinkoeläimen tapaiset käsitteet tavoita välttämättä kaikkia ongelmaeläimyyden merkitysulottuvuuksia, katson niiden käytön ylläpitävän ihmisten ja muiden eläinten välisiä hierarkioita, joita erityisesti kriittiset eläintutkijat ja konstruktionistit ovat pyrkineet purkamaan (ks. esim. Stibbe 2001; Kemmerer 2006). Yhteiskuntatieteellisessä eläintutkimuksessaakin käytetty ongelmaeläin ei ole ollut (ainakaan samalla tapaa) osa hierarkioita tuottavaa puhetta. Käytän siten ongelmaeläintä tieteellisen keskustelun abstraktion kaikkia ei-toivottuihin toislajisiin viittaavista kulttuurisista eläinkategorioista ja kuvailuista. Tämän mahdollistavat erilaisiin ongelmaeläinkategorioihin liitetyt samankaltaiset toiminnalliset skeemat. Ongelmaeläimyyden erilaisia määrittelyitä yhdistää se, että ongelmaeläimyyden merkitsee niissä kaikissa jotain, josta pitäisi päästä eroon, ja jos se ei ole mahdollista, tulisi ongelman ainakin olla ihmisen hallinnassa. Esimerkiksi vahinkoeläimiin kohdistuneen ja valtiorahoitustakin 1970-luvulle asti nauttineen tapporahajärjestelmän (Pohja-Mykrä 2014, 24–36) voidaan katsoa sanktioineen tällaista ”oikeanlaista” suhtautumista luonnonvaraisiin (ongelma)eläimiin. Häädänalaisia supikoira auttaneen villieläinhoitajan saamat kommentit ja tappouhkaus (ks. Yle 2018) taas voivat kertoa suhtautumistapojen normatiivisuudesta tietyissä nyky-yhteisöissä.

Lainsäädännön ja budjettipäätösten perusteella näyttää myös siltä, että eri aikoina on haluttu hankkiutua eroon ainakin jossain määrin erilaisista villieläimistä. Toisaalta

esimerkiksi vuosisatoja laillisissa kirjauksissa eläneiden vahinkoeläinten katoaminen lainsäädännöstä ei ole hävittänyt niitä kansalaisten ajattelusta ja puheenparresta (Ilvesviita 2005, 307–309; Pohja-Mykrä 2014.) Ongelmaelämäkäsitysten muutokset saattavat siten edetä eri tahtia eri artikulaatiotasoilla, mutta on yhtä kaikki syytä pyrkiä muodostamaan tarkempi kuva sekä käsityksistä että niiden mahdollisista muutoksista.

Talouden rakenteissa ja kulttuurisessa (ympäristö)tietoisuudessa tapahtuneet muutokset ovat siis muuttaneet sekä aineellista että henkistä ympäristöä, jossa käsitykset ongelmaelämästä muotoutuvat. Voi olla, että luonnonympäristöissä, jotka ovat muuttuneet yhä useamman silmissä elannon hankinnan ympäristöistä virkistysalueiksi, aletaan nähdä uudenlaisia ongelmaeläimiä. Aiemmat kulttuuriset muodot voivat kuitenkin säilyä myös pitkälti muuttumattomina, vaikka yhteiskunnalliset olosuhteet ympärillä muuttuvat (esim. Kortteinen 1992, 28–30). Perinteiset ongelmaeläimyyden merkitysulottuvuudet ja kategoriat saattavat jäädä vahinkoeläinten tapaan osaksi ihmisten käsitystapoja. Muuttuvat yhteiskunnalliset olosuhteet avaavat joka tapauksessa ainakin muutosten mahdollisuuksia myös villieläintulkintoja muotoilevissa kulttuurisissa rakenteissa. Hädin tuskin käynnistynyttä suomenkielistä keskustelua ongelmaeläimyydestä on kuitenkin syytä jatkaa yhteiskuntatieteen kenttää jakaviin kausaatiolettamuksiin nojaavan teoretisoinnin sijaan empiirisen tutkimuksen keinoin.

Aineisto, menetelmät ja analyysi

Käytän tutkimuksen aineistona kolmen sanomalehden printtiversioista eri ajanjaksoilta kerättyjä tekstejä, jotka mahdollistavat ongelmaelämäkäsitysten muutoksia hahmottavat ajalliset vertailut. Olen kuitenkin lukenut lehtiä digitaalisessa muodossa, sillä aineisto on koottu Kansalliskirjaston digitaalisista arkistoista sanomalehtihakua hyödyntäen. Aineisto koostuu *Etelä-Suomen Sanomien*, *Länsi-Savon* ja *Maaseudun Tulevaisuuden* supikoiraa ongelmaeläimenä käsittelevistä sanomalehtijutuista ja kattaa ajallisesti 1970-, 1990- ja 2010-luvut. Keskittymällä yhtä eläintä ympäröivään ongelmapuheeseen näissä medioissa olen pyrkinyt rakentamaan sekä laadulliset erot herkästi tavoittavan että myös kulttuurin muutosten kartoittamiseen soveltuvan tutkimusasetelman.

Länsi-Savo (LS) voidaan luokitella keskikokoiseksi ja seitsenpäiväiseksi sanomalehdeksi, jota tilataan lähinnä Etelä-Savon lounaisosiin, kuten Mikkeliin. Yhtä monena päivänä ilmestyvä Etelä-Suomen Sanomat (ESS) taas näyttää pykälää suuremman koon sanomalehdeltä. (MediaAuditFinland 2016; 2021.) Lehden jakelu painottuu Lahden kaupunkiin ja sitä ympäröivään Päijät-Hämeeseen. Mediatutkimuksessa ESS:ää on luonnehdittu porvarishenkiseksi ja keskiluokkaiseksi liberaalien yksilön vapauksien kannattajaksi (Salovaara-Moring 2004, 86, 102). LS:stä ei ole tietääkseni tehty samanlaisia selvityksiä, joten on vaikea arvioida, kuinka osuvana Finna-hakupalvelun alaotsikkoa ”puolueista riippumaton maakuntalehti” voidaan pitää. Kolmipäiväinen mutta suuremman levikin Maaseudun Tulevaisuus (esim. MT 4.12.2015) on puolestaan julistautunut maa- ja metsätaloustuottajain äänenkannattajaksi, joka ”pitää maaseudun ja sen elinkeinojen puolta” (MediaAuditFinland 2020).

Kokosin aineiston ESS:stä, LS:stä ja MT:stä, koska digiarkistohaut osoittivat niiden kirjoittaneen supikoirasta säännöllisimmin sen Suomeen leviämisestä lähtien. Kaikki lehtien tarkasteluajankohtina ilmestyneet numerot ovat myös selattavissa aineiston keruuta merkittävästi sujuvoittavan Kansalliskirjaston digiarkiston kautta. MT:n maa- ja metsätaloustuottajanäkökulmaan liittyvät varaukset huomioiden sanomalehtien voidaan lisäksi katsoa heijastelevan laajemman mediajulkisuuden ja kulttuurin käsityksiä paremmin kuin esimerkiksi supikoirasta kirjoittaneet metsästyslehdet.

Valitsin aineistoon sellaiset lehtien jutut, joissa luonnonvaraisesta supikoirasta kirjoitetaan ongelmaeläimenä ja yleisenä lajinsa edustajana uutiskynnyksen ylittävän poikkeustapauksen, kuten karvattoman yksilön (Etelä-Suomen Sanomat 2015), sijaan.

Tutkimuksen näkökulmavalinta rajasi turkistarhattuja supikoiria käsittelevät tekstit aineiston ulkopuolelle. Kelpuutin aineistoon jutut, joista löytyy vähintään yksi väite supikoiran haitallisuudesta ja, tekstistä käy myös ilmi, minkä vuoksi supikoirasta on syytä olla huolissaan. Koska keskityn tunnistamaan aineistosta ongelmaeläimyyttä määritteleviä kehyksiä, en pitänyt aineiston rajaamisen kannalta niinkään oleellisenä sitä, kuinka suurena ongelmana supikoira kussakin tapauksessa pidetään (vrt. Gamson & Modigliani 1989, 4). Mielipideteikseiksi luokiteltavat kirjoitukset muodostivat aineiston lehdissä siinä määrin monimuotoisen ja muusta journalistisesta diskurssista poikkeavan kokonaisuuden, etten katsonut voivani ottaa tekstejä ajallisia vertailuja sisältävään tutkimukseen. Aloitin aineistonkeruun 1970-luvusta, jolloin supikoira oli tullut suomalaisille sillä tavoin tutuksi, että siitä voitiin kirjoittaa muutenkin kuin outona uutuuseläimenä (ks. Malila 2019).

Keräsin aineiston Kansalliskirjaston digitaalisesta arkistosta, johon pääsin käsiksi yliopistokampusten vapaakappalekirjastoissa sijaitsevilta työasemilta. Hain digiarkiston sanomalehtihaulla ”supikoira”-kirjainyhdistelmän sisältäviä ESS:n, LS:n ja MT:n juttuja 1970-, 1990- ja 2010-luvuilta. Käyttämällä sanan katkaisevaa *-hakuoperaattoria tavoitin myös taivutusmuodossa esiintyvät supikoiramaininnat. Haussa löytämistäni supikoirateksteistä aineiston rajauskriteerit täyttivät 114 juttua. Aineiston jutut jakautuivat lehdittäin melko tasaisesti lukuun ottamatta 2010-lukua, jolla MT:n jutut kattoivat hieman yli puolet tarkastelukauden aineistosta. Aineisto painottuu myös kokonaisuudessaan 2010-luvulle, sillä sitä kertyi mainituilta vuosikymmeniltä ajallisessa järjestyksessä 17, 24 ja 73 jutun verran.

Aineiston juttuja yhdistää siis se, että ne sisältävät tekstiä, jossa kerrotaan tai keskustellaan supikoiran ongelmallisuudesta. Muilta osin juttujen välillä on selkeitä eroja siinä, käsitelläänkö ongelmaeläimyyttä keskittyen esimerkiksi sen hallintaan tai biologisiin perustoihin. Jutuissa pääsevät toimittajien lisäksi ääneen muun muassa metsästäjät, poliitikot, ympäristöhallinnon ja muiden relevanttien alojen viranomaiset, ”luontoaktivistit” (LS 6.1.2019) sekä tutkijat ja muut asiantuntijat. Esitän taulukossa 1, kuinka monessa jutussa sanomalehtikeskustelun keskeisimmiksi osapuoliksi katsottavat metsästäjät, (biologian alan) tutkijat ja hallinnon eri tasojen edustajat ovat päässeet ääneen eri vuosikymmenillä. Tiedot antavat sekä paremman kuvan aineistosta että myös mahdollisuuden pohtia, mistä mahdolliset ongelmaeläinpuheen muutokset voisivat juontua.

Metsästäjät ovat olleet koko tarkastelujaksolla supikoiran ja villin luonnon ongelmaeläinten identiteetin määrittelyyn useimmin osallistunut sanomalehtikeskustelun osapuoli. Ekspansiiviset puheenvuorot esittävä taulukko ei kuitenkaan anna täysin tarkkaa kuvaa aineistosta ja supikoirakeskustelun keskeisten osapuolten näkökulmien painottumisesta. Jotkin aineiston jutut kertovat nimittäin journalistiselle diskurssille tyypillisen retorisen erottautumisen kautta, mitä esimerkiksi ”luonnonsuojelupiirit” ja ”erämiesjoukko” (ESS 24.10.1971) ovat ajatelleet supikoirasta. Taulukko auttaa joka tapauksessa hahmottamaan kehysanalyysillä analysoimani aineiston suuria linjoja.

Taulukko 1. Supikoirakeskustelun pääosapuolia siteeraavat jutut vuosikymmenittäin (n).

Table 1. Newspaper citations of key members of the raccoon dog discussion in the 1970s, 1990s, and 2010s (n).

Puhuja	1970–1979	1990–1999	2010–2019	Yhteensä
Metsästäjät	11	8	35	54
Tutkijat	3	4	10	17
Hallinto	0	1	16	17
Juttuja yhteensä	24	17	73	114

Kehysanalyysi ja sen käyttö

Kehyksen käsitteen esitellyt Erving Goffman (1986 [1974]) selittää sen avulla, miten saamme aikaan järjestynyttä ja mielekästä yhteistoimintaa vaihtelevan, ehkä kaoottisenkin, arjen monivaihteisissa vuorovaikutustilanteissa. Koska kehysteoreettista käsitteistöä ja kehyksanalyysiä on jo esitelty perusteellisesti (esim. Peräkylä 1990; Luhtakallio 2005), tarjoan tässä vain lyhyen määritelmän kehyksen käsitteelle ja kerron laajemmin kehyksanalyysin soveltamisesta tämän tutkimuksen tarkoituksiin. Kehykset ovat Goffmanille (1986) yhteiselämän tilanteiden määrittelyitä ja sosiaalisesti jaettuina jäsenyyksiä tai ”tulkinta-avaimia”, jotka kertovat tilanteen osapuolille ”mitä tässä oikein on meneillään” (*what is it that is going on here*) ja millaisilla toimilla vuorovaikutuksen kulkuun voi liittyä. Tilannetta määrittelevät erilaiset kehykset, kuten työnteke tai kilpailu, voidaan jakaa vahvuutensa perusteella primaarisiiin ja sekundaarisiiin. (Emt.) Eli esimerkiksi työpaikan vuorovaikutusta (ainakin joskus) järjestävän ja hallitsevan työnteon kehyksen lisäksi työntekijöiden välisestä kanssakäymisestä voi erottua keskinäistä kilpailua, kaverillista keskustelua tai vaikkapa flirttailua, jotka sävyttävät vuorovaikutusta mutta tapahtuvat kuitenkin työnteon ohessa ja sen asettamien raamien puitteissa.

Kehysanalyysiä on sovellettu ja tulkittu monella tapaa (Scheff 2005, 369). Sitä on käytetty myös yhteiskuntatieteellisessä ympäristö- ja eläintutkimuksessa sen selvittämiseen, miten sanomalehtitekstit ottavat osaa ympäristöongelmien konstruointiin (Väliaverronen 1996) ja millaisena suurien lihansyöjänisäkkäiden laiton tappamista tulkitaan eri näkökulmista (Ratamäki & Peltola 2021). Ammennan kuitenkin laadullista kehyksanalyysiä ja määrällistä sisällönanalyysiä yhdistelevässä tarkastelussani eniten Luhtakalliolta (2005), joka on analysoinut vastaavalla tavalla aikakauslehtikuvien sukupuolirepresentaatioita.

Ymmärrän tässä tutkimuksessa kehyksen aineiston ongelmaeläintulkintoja kontekstualisoivaksi jäsenyykseksi, joka tekee supikoiran haitallisuutta koskevat väitteet tietyllä, kullekin kehykselle ominaisella tavalla, mielekkäiksi. Jos ”mitä tässä oikein on meneillään?” on Goffmanille (1986) kehyksanalyysin ideaa selventävä avauskysymys, määrittelee kehyks tarkastelussani puolestaan sitä, ”millaisesta ongelmasta tässä oikein on kyse”. Kehykset ovat tässä sosiaalisesti tunnistettavia ihmisen ympäristö- ja villieläinsuhteisiin liittyviä ajattelun ja toimintojen kokonaisuuksia, jotka määrittelevät ongelmaeläimen merkityksiä omalla, muista kehyksistä poikkeavalla tavallaan. Sosiaalisella tunnistettavuudella tarkoitan sitä, että pyrin erottelemaan ja nimeämään kehykset ”arkiajattelunkin” näkökulmasta valaisevalla ja selkeällä tavalla. Kukin kehys tarjoaa siten ”kulttuuriseen esiymmärrykseen” resonoivan määritelmän sille, minkälaisesta ongelmasta tässä supikoiratekstissä on kyse, ja määrittelee samalla ongelmaeläimyyttä koskevia käsityksiä. Yhden kehyksen sisällä voidaan kuitenkin olla erimielisiä supikoiran haitallisuudesta (vrt. Gamson & Modigliani 1989, 4). Erilaisten kannanottojen sijaan oleellista tarkastelussani on kehys itsessään: se merkitysmaailma, jonka sisällä sanomalehdet kirjoittavat supikoiran haitallisuudesta.

Kehysanalyysini kannalta oleellisia ovat myös kehysten tuottamat identiteetit. Kukin kehys määrittelee omalla tavallaan, mitä esimerkiksi ihminen, supikoira, villi luonto ja sen eläimet ovat (vrt. Peräkylä 1990, 22–24). Tartuinkin aineistoon kiinnittämällä ensiksi huomiota siihen, millaisia identiteettejä, niiden välisiä suhteita ja toimija-asemia sanomalehtitekstit tuottivat kuvauksen kohteena olleille inhimilliselle ja ei-inhimillisille olioille. Tätä ennen paikansin kuitenkin aineistosta ne sanomalehtijuttujen osat, joissa supikoiran haitallisuutta ja vaarallisuutta perusteltiin. Analyysiyksikkönä oli siten yksi sellainen ”selonteko”, josta käy ilmi, mitä supikoira uhkaa ja/tai mille siitä on haittaa. Nämä kysymykset auttoivat myös luokittelemaan aineistoa analyysin alkuvaiheissa.

Lähdin siis tekemään kehyserotteluita ja -tulkintoja luokittelemalla aineiston tekstejä sen perusteella, millaisia identiteettejä teksteistä oli erottavissa ja millaisena niiden suhteet kuvattiin. Analyysin edetessä yhdistin luokittelemiani supikoiran haitallisuutta koskevia väitteitä ja selontekoja yleisempiin luokkiin. Analyysissä aineistosta erottui

ensinnäkin sellaisia tekstikatkelmia, joissa supikoiran kuvattiin uhkaavan ihmisen riista- ja maataloudellisesti hyödyntämiä eläimiä ja kasveja.

”Viljelijät kärsivät, koska linnut verottavat melkoisesti viljapeltoja. Samoihin verottajiin kuuluvat myös erittäin runsaaksi päässeet supikoira ja mäyräkannat.” (LS 15.8.1972)

”Supikoira riistäytynyt luonnon ja riistan pahaksi viholliseksi [...] Jopa tavallaan tehokkaampi riistanhävittäjä kuin ketu. [...] Supikoira syö metsäkanalintujen pesistä ja hävittää ne.” (ESS 10.6.1974)

Tulkitsin tämän tekstiluokan perusteella aineiston sanomalehtien käsittelevän ongelma-eläimyyttä ensinnäkin *luonnon hyväksikäytön* kehyksessä. Käyn kehykset läpi seuraavassa luvussa kuvattuani ensiksi analyysiprosessin muiltakin osin.

Toiseksi tunnistin aineistosta tekstejä, joissa supikoiran esitettiin olevan vaaraksi luonnolle sinänsä. Nämä tekstit erosivat edellisistä myös siinä, etteivät ne kuvanneet ihmistä luonnon tai maan antimien hyödyntäjänä. Niissä ihmisellä ei myöskään katsota olevan luontoa kohtaan muita intressejä kuin sen varjelu.

”tutkijat tietävät mitä hankaluuksia syntyy, kun ”vieraat” eläimet pääsevät lisääntymään liikaa. [...] uusien eläinten tai kasvien tulo yhteisöihin, jossa ne alun perin ovat vieraita, on aina riski. Jo tästäkin syystä on syytä kiinnittää supikoiran ensimmäisiin esiintymisiin huomiota.” (LS 15.7.1975)

”supikoiran pyyntiä tehostetaan erityisesti linnustolle tärkeillä alueilla, kertoo maa- ja metsätalousministeriö. [...] Vieraslajia pidetään haitallisena varsinkin jos se voi vahingoittaa luonnon monimuotoisuutta esimerkiksi valloittamalla elintilaa alkuperäislajeilta tai saalistamalla niitä.” (ESS 25.2.2019)

Tulkitsin, että näissä teksteissä ongelmaeläimyyttä määrittää *luonnonsuojelun* kehyksen kautta.

Eroin aineistosta vielä tekstikatkelmia, jotka kertovat supikoiran olevan ongelmallinen eläin ihmisen sekä jossain määrin myös lemmikkien ja muiden ihmisten pitämien eläinten terveyden kannalta. Siinä supikoiraongelmat kohdistuvat suoraan ihmiseen, sillä sen esitetään levittävän ihmisen terveyden tai hengen vaarantavia zoonooseja eli ”eläinvälitteisiä” tauteja.

”Tautivaarasta puhuminen ei ole yliampuva, sillä supikoirat liikkuvat niin laajoilla alueilla. [...] ammatimetsästäjiä [...] muistuttaa. [...] Supikoira voi ketun tavoin levittää myyräkinokokekia, joka on ihmisellekin vaarallinen loismato.” (ESS 15.6.2013)

”Vaikka supikoira ei hyökkäämällä lemmikkejä uhkaisikaan, se levittää tauteja. – Supikoira on taudinlevittäjänä yhtä monipuolinen kuin se on ravinnonkäyttäjänäkin. Vakavin supikoiran levittämä tauti on rabies.” (LS 16.7.2011)

Niinkään supikoira itse ei ole näiden kirjoitusten ongelma tai vaara, vaan ennemminkin niiden tuoja ja välittäjä. Siitä huolimatta useammassa supikoiran haitallisuutta ruotivassa tekstissä juuri tautien levittäminen nähdään supikoiran viheliäisimmäksi puoleksi. Tulkitsin näiden tekstien perusteella, että aineiston sanomalehdissä kirjoitetaan ongelmaeläimistä myös *terveysturvallisuuden* (”luonnolta suojautumisen”) kehyksessä.

Tulkintani ja kehysten nimeäminen nojaavat ”kansanmenetelmällisesti” kulttuuriseen esiymmärrykseeni, josta ammentamalla olen pyrkinyt antamaan kehyksille myös arkiymmärryksen puitteissa tunnistettavat nimet. Täten kanssani kutakuinkin samanlaisen kulttuurisen maailmankuvan jakavat ja aineiston sanomalehtiä ilman tutkijan linssejä lukevat maallikotkin voisivat tehdä ainakin jossain määrin samankaltaisia tulkintoja siitä, millaisesta eläinongelmasta kussakin tapauksessa on kyse (vrt. Luhtakallio 2005, 195).

Tunnistettuani kehykset siirryin tarkastelemaan määrällisesti, miten ne ovat esiintyneet eri vuosikymmenten sanomalehtijutuissa. Luonnon hyväksikäytön, luonnonsuojelun

ja terveysturvallisuuden kehykset esiintyvät aineiston sanomalehtijutuissa vaihtelevasti. Kaikki kolme kehystä voivat löytyä eri vahvuisina yhdestä jutusta, mutta on myös paljon sanomalehtijuttuja, joissa ongelmaelämyksensä määrittänyt vain yhden kehyksen puitteissa. Jutussa vähemmän painottuvien, sekundaaristen kehysten asema voi lisäksi vaihdella siten, että joidenkin juttujen kohdalla kehysten keskinäinen hierarkia oli toisia helpommin hahmotettavissa. Useimmista kirjoituksista erottuu kuitenkin yksi tai kaksi korostuvaa näkemystä supikoiran ongelmallisuudesta. Katsoin täten tarpeelliseksi kvantifioida sekä kaikki jutuihin esiintyvät kehykset että myös juttuja hallitsevat primaarikehykset, jotta saisin tarkemman kuvan siitä, miten villieläimistöön kohdistuvat huolet ovat muuttuneet ajan saatossa.

Hallitsevien ja sekundaaristen kehysten erottaminen oli useimmiten varsin ongelmatonta, sillä jo otsikointi tai jutun lukeminen muiltakin kuin supikoiraa käsitteleviltä osilta saattoi paljastaa jutussa painottuvan näkökulman. Aineistosta löytyi kuitenkin monikehyksisiä juttuja, joista en voinut erottaa yhtä hallitsevaa kehystä millään perustellulla kriteerillä. Niinpä tulkitsin näiden kirjoitusten sisältävän useampia primaarikehyksiä.

Määritettyäni jokaisen aineiston jutun sisäisen kehystierakian siirryin tarkastelemaan ristiintaulukoinnin avulla, missä määrin luonnon hyväksikäytön, luonnonsuojelun ja terveysturvallisuuden kehykset esiintyvät 1970-, 1990- ja 2010-lukujen sanomalehtijutuissa. Nojaan seuraavassa, myös laadullisen analyysin tuloksia avaavassa, osiossa taulukkoihin 2 ja 3, jotka esittävät kehysten absoluuttiset frekvenssit vuosikymmenittäin ja myös sen, kuinka suuressa osassa vuosikymmenen ongelmaeläinjuttuja kukin kehys esiintyy.

Taulukko 2. Juttukohtaisten kehysten esiintyminen vuosikymmenittäin (n ja % jutuista).

Table 2. Frames of newspaper writings in the 1970s, 1990s, and 2010s (n and % of writings).

Kehys	1970–1979	1990–1999	2010–2019
Luonnon hyväksikäyttö	21	11	25
	88 %	65 %	34 %
Luonnonsuojelu	7	8	60
	29 %	47 %	82 %
Terveysturvallisuus	2	4	22
	8 %	24 %	30 %
Juttuja yhteensä	24	17	73
	100 %	100 %	100 %

Taulukko 3. Juttujen primaarikehykset vuosikymmenittäin (n ja % jutuista).

Table 3. Primary frames of newspaper writings in the 1970s, 1990s, and 2010s (n and % of writings).

Kehys	1970–1979	1990–1999	2010–2019
Luonnon hyväksikäyttö	21	10	17
	88 %	59 %	23 %
Luonnonsuojelu	4	7	53
	17 %	41 %	73 %
Terveysturvallisuus	0	1	9
	0 %	6 %	23 %
Juttuja yhteensä	24	17	73
	100 %	100 %	100 %

Tulokset

Taulukoista nähdään, että sanomalehtien supikoirajuttujen tavat määritellä ongelmaeläimyyttä ovat muuttuneet suuresti 1970-luvulta 2010-luvulle. Ongelmaeläinpuheen merkittävimpana muutoksena erottuu 2010-luvulle ajoittuva luonnonsuojelun kehysten nousu aiempia tarkastelukausia hallinneen luonnon hyväksikäytön kehysten paikalle. Molemmat kehukset esiintyvät kuitenkin kaikilla vuosikymmenillä sanomalehtijuttujen primaarikehyksinä. Myös terveysturvallisuuden kehysten asema ongelmaeläimyyden määrittelijänä näyttää vahvistuvan ajan myötä, minkä taustalla voivat olla myös erilaisten zoonoosien esiintymisessä tapahtuvat vaihtelut (ks. Malila 2019, 49). Esittelen kehukset niiden ajalliseen hallitsevuuteen perustuvassa järjestyksessä.

Luonnon hyväksikäytön kehys ongelmaeläimyyden määrittelijänä

Hyväksikäytön kehys erottuu siis aineistosta teksteinä, joissa supikoiran esitetään hankaloittavan eläimiä (ja maata) hyödyntävän ihmisen toimintaa. Kehys rakentaa ihmiselle yksinoikeutetun luonnon hyödyntäjän identiteetin ja hallitsee selkeästi aineiston ongelmaeläinpuhetta 1970-luvulla, sillä se esiintyy 88 prosentissa juttuja ja niissä pelkästään primaarisena. Luonnon hyväksikäytön kehyksessä ongelmaeläin tarkoitti tuolloin *vahinkoeläintä*, joka ”tuhoo” ihmisten riistaksi katsomia eläimiä ja saa yhdessä jutussa syntilistalleen myös viljan syönnin. Riistalajeihin kohdistuvien huolien vuoksi supikoira näyttääkin olleen 1970-luvulla ennen kaikkea metsästäjien ”riesa”, ja ongelmaeläimyyden määrittelyssä painottuu heidän äänensä ja näkökulmansa (ks. taulukko 1).

Supikoiran mieltäminen riistan ja siten ihmisen viholliseksi näyttää kytkeytyvän pitkään villieläinkantojen sääntelyn perustana olleeseen eläinluokitteluun, jossa metsässä katsottiin olevan käyttöarvoa omaavaa riistaa, riistalle vahingollisia petoja ja kolmanneksi muita hyödyttömiä muttei haittallisiakaan ”otuksia” (Björn 2000, 171; vrt. Pohja-Mykrä 2014). Usein kaikkiruokaiseksi mielletty supikoira saatetaankin luokitella pedoksi eritoten silloin, kun sitä pidetään ongelmana (ks. Malila 2019, 47–48).

Luonnon hyväksikäytön kehyksessä ja erityisesti 1970-luvun teksteistä erottuvassa ”vahinkoeläinajattelussa” (Pohja-Mykrä 2014) metsään kuuluvien ”oikeanlaisten” ja ongelmallisten villieläinten erottelu perustuu siis eläinten käyttöarvoja koskeviin hyöty- ja haittapunnintoihin. Historioitsija Keith Thomasin (1983) mukaan tällainen antroposentrinen tapa katsoa eläimiä on määritellyt pitkään (länsimaisen) ihmisen suhteita toisilajisiin eläimiin. Eläimet ovat siten saaneet merkityksensä sen perusteella, mikä on eläimen suhde ihmiseen (emt., 53), mitä ilmentävät myös sellaiset aineistossa käytetyt eläinluokittelut, kuten vahinkoeläin ja hyötyriista. Vaikka moderni aika ja luonnontieteiden kehittyminen mahdollisti myös luonnosta ja eläimistä itsestään lähteneet tarkastelutavat (emt.), määrittänyt eläinten yhteiskunnallinen identiteetti yhä vahvasti sen perusteella, mihin ihmiset niitä käyttivät (Kupsala & Tuomivaara 2004, 311–312; Aaltola 2006).

Antroposentrinen jäsenystapa ei näytä rajoittuvan vain metsästäjäpuheeseen vaan tulee ilmi myös eläintutkijan nimiin laitetusta sitaatista:

”Supikoirasta tullut Suomessa riistan pahin vihollinen [...] Supikoirasta on tullut luonnon tuholainen ja muuttaja. Eläimestä saadut turkistulot eivät korvaa sen aiheuttamaa menetystä, kertoo dosentti Erkki Pulliainen.” (ESS 10.6.1974)

Aineisto-otteesta käy niin ikään ilmi, että luonnon hyväksikäytön kehys antaa supikoiralle osin ristiriitaisen identiteetin, vaikka supikoiran turkin käyttömahdollisuudet eivät riitäkään sen hyväksymiseen kunnollisten villieläinten joukkoon. Ihmis-eläinsuhteille tyypillistä ambivalenssia (ks. Kupsala & Tuomivaara 2004) nähdään siis myös vahinkoeläinten kohdalla. Sanomalehdet ovat jopa kirjoittaneet supikoirasta arvokkaana turkisteollisuuden raaka-

aineena, mutta tällaiset tulkinnat ovat kuitenkin olleet huomattavan harvinaisia ongelma-eläintulkintoihin nähden (Malila 2019). Tämän tutkimuksen aineistossa turkin hyväksikäyttömahdollisuudet nähdään vahinkoeläinten vähentämiseen kannustavana tekijänä.

Luonnon hyväksikäytön kehys hallitsee aineiston ongelmaeläinpuhetta vielä 1990-luvullakin esiintyen 65 prosentissa juttuja ja ollen 59 prosentille jutuista ensisijainen ongelmaeläimyyden määrittelytapa (ks. taulukot 2 ja 3). Luonnon hyväksikäytön kehysten frekvenssien pienentyminen ja vastaava luonnonsuojelun kehysten nousu viittaavat kuitenkin ongelmaeläinkäsitysten muutokseen, jonka mukaisia huomioita myös Pohja-Mykrä (2014) on tehnyt. Hän kuitenkin esittää supikoiran ja muiden ”vahingollisten” pienpetojen tappamisen saaneen uudenlaiseen ekologiseen ajatteluun nojaavia perusteluita jo 1970-luvulta alkaen (emt., 26). Näitä löydöksiä osin tukevasti, mutta todennäköisesti myös tieteellisen diskurssin vahvistumiseen liittyen, vahinkoeläin-ilmaus kyllä häviää aineistosta 1970- ja 1990-lukujen välillä.

Supikoiran vahingollisuus riistalle ei myöskään näytä olevan 90-luvulla yhtä selvää kuin 70-luvulla. Kuten jo edellä todettiin kehysten sisäinen keskustelu ja eriävät mielipiteet vahingollisuudesta eivät sinänsä kuitenkaan tarkoita, että itse kehys muuttuisi, sillä tällaisessakin keskustelussa oleellisinta on yhä, miten supikoira vaikuttaa ihmisen riistana hyväksikäyttämiin eläimiin.

”vahingollisuutta varsinkin riistalinnuille tutkitaan parhaillaan. Eräitten tietojen mukaan supi ei olisi niin vahingollinen kuin on arveltu. Lopullisesti tilanne selviää tutkimuksen valmistuttua.” (ESS 6.7.1999)

Aineisto-otteen tapaan muustakin 1990-luvun ongelmaeläinpuheesta erottuu selvästi tutkimuksen ja tutkijoiden supikoirakeskusteluun ilmaantuminen (ks. taulukko 1). Ääneen pääsee nyt metsästäjien lisäksi myös supikoiran maineen suurena riistarosvona kyseenalaistava tutkija Kaarina Kauhala. Metsästäjät itsekin ovat alkaneet perustella supikoiran vahingollisuutta koskevia väitteitään tutkimustiedolla. Sen metsästäjäpuheeseen ilmaantuminen on havaittu aikaisemmassa metsästystä (Rannikko 2012a, 99–100) sekä metsästyspolitiikkaa ja -julkisuutta (Ilvesviita 2005, 292–295) käsitelleessä tutkimuksessa. Ilmaantumisen syiksi on esitetty tutkimuksenikin kannalta kiinnostavasti ”luonnonsuojelluksen kulttuuri-ilmaston” ja eläineettisen keskustelun viriämisen metsästykselle tuomia legitimaatiohaasteita (emt., 293).

Tultaessa 1970-luvulta 1990-luvulle vahinkoeläimen kategoria katoaa siis aineistosta, mutta luonnon hyväksikäytön kehys ja ”vahinkoeläinajattelulle” tyypillinen tapa jäsentää villieläimistöä hallitsevat yhä sanomalehtien ongelmaeläinkirjoituksia, joskaan eivät enää yhtä selkeästi kuin aiemmin. Siirryttäessä 2010-luvulle luonnon hyväksikäytön kehysten asema heikkenee entistä merkittävämmän, mutta sanomalehdistä löytyy kuitenkin vielä juttuja, joissa ongelmaeläimyyttä määrittänyt (ensisijaisesti) sen kautta.

Luonnonsuojelun kehys ongelmaeläimyyden määrittelijäksi

Luonnonsuojelun kehys nousee 2010-luvulla aineiston ongelmaeläin kirjoittelua hallitsevaksi kehykseksi. Se löytyy 82 prosentista tarkastelukauden juttuja ja on myös 73 prosentille juttuja ensisijainen ongelmaeläimyyden määrittelytapa (ks. taulukot 2 ja 3). Luonnonsuojelun kehyksessä ongelmaeläin ei merkitse enää uhkaa metsää ja luontoa omiin tarkoituksiinsa käyttävälle ihmiselle vaan luonnolle itsessään. Ihminen tai inhimillinen kosketus taas ovat toisaalta jotain villiin luontoon kuulumatonta, mutta samalla luonnonsuojelun kehys tekee ihmisestä myös tämän erillisyytensä varjelijan. Eläinten käyttöarvoihin perustuvien kategorisointien sijaan luonnonsuojelun kehys artikuloi ongelmallisten ja ”oikeanlaisten” villieläinten eroa suojelubiologien tunnetuksi tekemillä vieras- ja alkuperäislajin käsitteillä. Kehys esiintyy aineistossa myös aikaisemmilla vuosikymmenillä, jolloin käsitteet eivät vielä olleet vakiintuneet sanomalehtien sanavarastoon.

Supikoiran ekologiset vaikutukset muihin villieläinpopulaatioihin nostettiin silti esiin jo 1970-luvulla, mutta huomattavasti vähäisemmissä määrin ja biodiversiteettiajatteluun nojaavaa suojelubiologista puhetapaa vasta tapaillen. Esimerkiksi LS (15.7.1975) käyttää vieraslajien sijaan sanaparia ”vieraat’ eläimet” ja käyttää lainausmerkkejä myös ”luonnollisia’ vihollisia” -ilmauksessa. 1990-luvulla vieraslajeista, ekolokeroista ja luontaisista vihollisista kirjoittaminen sujuu jo luontevammin, vaikka luontoa sinänsä koskevat ongelman määrittelyt eivät nousustaan huolimatta yllä vielä luonnon hyväksikäyttöä koskevien huoltien tasolle (ks. taulukot 2 ja 3).

Uudet, lajien alkuperään ja luonnollisuuteen pohjaavat luokittelutavat näytetään kuitenkin omaksuneen suomalaiseen (ongelmaeläin)keskusteluun melko nopeasti. Luonnon ekosysteemisen moninaisuuden arvoa painottava biodiversiteettiajattelu pomppasi biologien ja kansainvälisen median tietoisuuteenkin vasta 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa (Takacs 1996, 35–40). Entistä laajemmalle ajattelutapa ja siihen liittynyt huoli diversiteettiä uhkaavista vieraslajeista levisivät kansainvälistyvän ympäristöpolitiikan ja YK:n Rio de Janeiron vuoden 1992 konferenssin myötä (Hiedanpää 2000, 157; Björn 2003, 45–50; Gibbs ym. 2015, 58; vrt. Knudsen 2014, 66). ”Vieraat’ lajit sinänsä eivät siis olleet laajemmin jaettu huoli ennen 1990-lukua ja vieraslaji alettiin käsittää ongelmaksi vasta vieraslajidiskurssin muuttuessa (Simberloff 2011; Smout 2011). Muutoksen myötä maahan levinneitä lajeja ja eläimiä on alettu merkityksellistää ja ongelmallistaa esimerkiksi militaristisella puheella (Potts 2009; Eskridge & Alderman 2010, 120). Samankaltaista kielenkäyttöä löytyy myös joistain aineiston jutuista.

Luonnonsuojelun kehityksen hallitseva asema ja suojelubiologisten puhetapojen yleistyminen supikoirangelmaa määrittelevien tahojen repertuaarissa tarkoittavat sitä, että 2010-luvulla villin luonnon ongelmaeläin merkityksellistyy jos ei luonnottomaksi niin ainakin vähemmän luonnolliseksi kuin muut lajit. Luonnonsuojelun kehityksen ongelmaeläin näyttää siten vastaavan pitkälti Douglassin (2000) käsitystä liasta aineena väärässä paikassa (ks. myös Milton 2000). On kuitenkin huomattava, että (oikean) luonnon inhimillisestä erilliseksi ymmärtäminen ei ole suojelubiologisen diskurssin tuotetta, sillä ”viimeaikaiseksi kulttuuriseksi konstruktioiksin” väitety (ks. Smout 2011, 55) vieras- ja alkuperäislajien erottelun kulttuurihistorialliset juuret ulottuvat pidemmälle. Jo 1800-luvun kansallisromantiikassa tavattiin nimittäin ajatella, että todellisinta luontoa ovat koskemattomat ja ihmisvaikutuksilta säästyneet alueet (Haila 2003; vrt. Väyrynen 2006, 219–294; Williams 2003).

Luontoon sopimattoman supikoirasta lienee tehnyt ihmisten tekemien lajisirtojen lisäksi myös Suomessa 1970-luvulla yleistynyt supikoiran turkistarhaus, sillä esimerkiksi Tovey (2003) tuo ilmi, etteivät domestikoidut (tai domestikoituneet) eläimet ole helposti sovitettavissa luontokäsityksiimme. Supikoiran ”tuotantoeläimistyminen” on siten voinut vahvistaa käsityksiä siitä, että sen paikka on villin luonnon sijaan turkistarhoissa. Supikoiran tarhausta ja turkistuotannon teollistumista on avannut esimerkiksi Karkinen (2009, 128–129), kun taas Latva (2020) tarjoaa katsauksen turkiseläinkäsitysten ja -puheen yleisempiin muutoksiin 1900-luvulla.

Aineisto osoittaa, että aiemmin pääasiassa riistakannoista huolissaan olleet metsästäjätkin ovat omaksuneet uusia puhetapoja. 2010-luvulla vain reilu neljännes heidän sanomalehti-puheenvuoroistaan on sellaisia, joista ei voida erottaa luonnonsuojelun kehystä. Metsästäjädiskurssin muutos, jossa metsästysharrastus alkaa määrittäytyä kokonaisvaltaiseksi luonnonhoidoksi riistanhoidon sijaan, on huomattu myös muualla (ks. esim. Ilvesviita 2005, 280–298). Palaan siihen vielä artikkelin lopussa.

Havaitun ongelmaeläinkäsitysten muutoksen taustalla ei siis ole se, että ongelmaeläimyyttä määrittelisivät 2010-luvun sanomalehtipuheessa täysin eri tahot kuin aiemmin, vaikka ympäristöhallinnon eri tasojen edustajat otetaankin tällä vuosikymmenellä osaksi supikoirakeskustelua (ks. taulukko 1). Näiden hallinnon asiantuntijoiden, viranhaltijoiden ja päättäjien huolet kohdistuvat alkuperäislajiston lisäksi myös viimeisen kehityksen keskiössä oleviin terveysuhkiin.

Terveysturvallisuuden kehys

Terveysturvallisuuden kehyksessä supikoira kuvataan siis villieläimistä ihmiseen tarttuvien ja terveydelle haitallisten tautien levittäjänä. Ihmiselle rakentuu kehyksessä identiteetti, jossa hän on näiden ”luonnon vaarojen” uhkaama ja niitä eri tavoin hallitsemaan pyrkivä toimija. Supikoira ei saa terveysturvallisuuden kehyksessä muille kehyksille ominaista ongelmaeläin-kategoriaa, kuten vahinkoeläin tai vieraslaji. On kuitenkin tulkittavissa, että terveysturvallisuuden kehyksessä luonnoneläinten ongelmallisuus perustuu siihen, että niiden ajatellaan olevan vaaraksi ennen kaikkea ihmiselle mutta myös heidän pitämilleen koirille (tai yleisemmin lemmikki- ja kotieläimille). Vaarallisuus erottuu täten käyttöarvon (hyödyllisyys/vahingollisuus) ja ”luonnollisuuden” ohella kolmantena ongelmaeläimyyttä määrittävänä merkitysulottuvuutena. Eläinkunnan ”sosiozoologista” luokkahierarkiaa hahmotelleet Arluke ja Sanders (1996, 167–186) näyttävät jopa ajattelevan, että pidämme vaarallisiksi katsottuja eläimiä tämän erottelujärjestelmän parjatuimpana alaluokkana.

Koska terveysturvallisuuden kehyksessä on puhuttu huolestuneesti ihmisasutusten lähellä liikkuvista supikoirasta, saattaa olla mahdollista tulkita, että supikoiran vaarallisuus kumpuaa ainakin osittain yhteiskunnan tilallisen järjestyksen kyseenalaistumisesta. Kesyttämätön ja inhimillisen kontrollin ulkopuolinen keskikokoinen koiraeläin ei nimittäin välttämättä mahdu kaupunkimaistuneita asutusalueita koskeviin kulttuurisiin käsityksiin. (vrt. Jerolmack 2008.) Douglasin (2000) mukaan kaltaisemme kulttuuriolennot tulkitsevat tällaiset järjestyshäiriköt likaisiksi vaaratekijöiksi ja likaisuutta käsittelemme nyky-yhteiskunnassa medikalaisella sanastolla: ”*supikoirat tuppautuvat Mikkelissä asutuksen nurkalle. Riistanhoitajia huolestuttaa eläintautien leviäminen.*” (LS 19.3.2014).

Kun supikoira ei näytä sopivan luontokäsityksiimme, tekee terveysturvallisuuden ja luonnonsuojelun kehyksiin tukeutuva ongelmapuhe siis supikoirasta luonto-kulttuurierotteluun paikantumattoman liminaalisen olennon.

Se, kuinka vaarallisena pienehköä koiran sukulaista on Suomessa pidetty, näyttää vaihdelleen ainakin rabies-esiintymien mukaan (ks. Malila 2019, 49). Voi olla, että myös muiden villieläimistä ihmiseen tarttuvien tautien leviäminen nostaa terveysturvallisuuden kehystä esille, vaikka rabiesvirusta ei ole löydetty supikoiristakaan yli 30 vuoteen (THL 2021). Esimerkiksi MT 17.2.2012 nostaa esiin myyräkinokokin Ruotsiin saapumisen.

On siten vaikea sanoa, miten jotkin kulttuurissa ja yhteiskunnassa itsessään tapahtuneet muutokset ovat yhteydessä kehyksen virittämien ongelmaeläimyyden merkitysulottuvuuksien ajalliseen vahvistumiseen. Edellä esitettyä mukaillen voidaan kuitenkin kysyä, nähdäänkö supikoira entistään likaisempaan ja tautisempaan, kun käsitykset supikoiran Suomeen kuulumattomuudesta vahvistuvat esimerkiksi vieraslajipuheen leviämisen myötä. Terveysturvallisuuden kehyksen yleistymistä viimeisellä tarkastelukaudella voidaan niin ikään koettaa selittää esimerkiksi Järven (2014) kuvaamalla terveysuutisoinnin muutoksilla, joissa sekä ihmisten lisääntyvä terveys että kiinnostus sitä kohtaan ovat tehneet terveysuhista parempia uutisaiheita. Tautivaarasta puhuminen voi myös olla nyky-yhteiskunnan ympäristöpoliittiseen keskusteluun sopiva legitimaatio, jolla supikoirasta eroon tahtovat voivat esittää eläin- tai ympäristöpoliittiset tavoitteensa yleisen edun mukaisina. Käyn seuraavassa luvussa vastaavaa keskustelua myös luonnonsuojelun kehyksen osalta.

Yhteenveto, keskustelu ja johtopäätökset

Olen tarkastellut tässä artikkelissa ongelmaeläin-käsityksiä ja -puhetta ihmisen villieläinsuhteiden kontekstissa ja löytänyt sanomalehtien supikoirakirjoituksista kolme kehystä, joissa ongelmaeläimyyttä määrittänyt eri tavoin. Luonnon hyväksikäytön kehyksessä ”oikeanlaisten” ja ongelmallisten villieläinten erottelu perustuu eläinten käyttöarvoon, luonnonsuojelun kehyksessä luonnollisuuteen ja terveysturvallisuuden kehyksessä vaarallisuuteen. Luonnon hyväksikäytön kehyksen ongelmaeläin on siten haitallinen

vahinkoeläin ja luonnonsuojelun kehyksen paikalliseen ekosysteemiin kuulumaton vieraslaji. Olen myös havainnut luonnon hyväksikäytön kehyksen virittämien merkitysulottuvuuksien hallinneen 1970- ja 1990-lukujen ongelmaeläinpuhetta, kun taas 2010-luvulla hallitsevaksi ongelmaeläimyyden määrittelytavaksi nousee luonnonsuojelun kehys. Artikuloimalla ongelmaeläimyyttä näiden kehysten kautta sanomalehtitekstit tuottavat yhteiskunnallisen todellisuutemme kulttuurista merkitysjärjestelmää, jonka rakenteisiin myös ihmis-eläinsuhteiden järjestys nojaa.

Kulttuurisia eläinluokitteluita ja luontokäsityksiä sekä niiden historiaa käsitelleiden tutkimusten valossa löytämäni kehykset näyttävät siis ilmentävän joitain varsin tyypillisiä ja pidemmän historian omaavia tapoja jäsentää eläimiä ja ympäristöä (ks. s. 18, 21). Ei olekaan ihme, että kullekin kehykselle keskeiset jäsennostavat ovat nousseet esiin myös muissa ongelmaeläintutkimuksissa (ks. Knight 2000; Milton 2000; Jerolmack 2008; Cassidy 2012; McCrow-Young ym. 2015, 42–44). Esimerkiksi Mustaan mereen muualta levinneen *Rapana venosa* -kotilon identiteettiä ja turkkilaisilta saamaa kohtelua määrittävät niin biodiversiteettiajattelun leviämistähti ja -verkostot kuin kotilon taloudellinen merkityskin (Knudsen 2014). Luonnon hyväksikäytön kehyksessä kotilo saisi siis supikoirasta poikkeavan aseman, mikä näyttää yhdessä biodiversiteettiajattelun hitaan omaksumisen kanssa ostaneen sille enemmän aikaa kuin monille muille alkukotinsa ulkopuolelle levinneille eläimille on suotu (ks. emt.). Samaan tapaan Suomen susikeskustelusta voidaan erottaa luonnon hyväksikäytön ja terveysturvallisuuden kehys, joissa susi määrittyy ongelmaeläimeksi (susikäsitteistä ks. Lähdesmäki 2020). Suden onneksi se voi kuitenkin saada luonnonsuojelun kehyksessä täysin päinvastaisen identiteetin kuin supikoira, sillä monet ajattelevat luontomme olevan epätasapainoinen ja vähemmän luonnollinen ilman sutta (ks. Ilvesviita 2005, 308–315; Lähdesmäki 2020, 261–281).

Siitä, mitkä jäsennostavat ja merkitysulottuvuudet ovat korostuneet eri aikojen ongelmaeläinpuheessa, ei löydy samalla tapaa yhtymäkohtien osoittamisen ja vertailun mahdollistavaa tutkimusta. Kirjavasta aineistosta on vaikea erottaa Vuorisalon ja Oksasen (2020) esittämän eläinluokitteluiden säännönmukaisuuden toteutumista, joskin tulokset yhtyvät siihen yleisellä tasolla. Metsästäjäpuhetta tarkastelleista tutkimuksista löytyy kuitenkin tässä havaittua ongelmaeläinkäsitysten muutosta tukevia mainintoja pienpetopyynnin perusteluiden ekologisoitumisesta (ks. Ilvesviita 2005, 314–315; Pohja-Mykrä 2014, 26). Tutkimustulokset ovat havaittujen muutosten osalta linjassa myös villieläinten lainsäädännöllisessä asemassa tapahtuneiden muutosten kanssa, sillä molemmissa yhteyksissä on nähtävissä ongelmaeläimyyden määrittelyä hallinneen vahinkoeläinajattelun hiipuminen ja biodiversiteettiajattelun nousu (ks. Ilvesviita 2005, 302–315; vrt. Pohja-Mykrä 2014, 35–36). Kalastuslainsäädännön diskursseistakin on löydetty samansuuntaisia muutoksia, joissa villieläinlainsäädännön ihmislähtöisyys alkaa korvautua ekosysteemisemmällä ajattelulla (ks. Haapasalo 2020). Muutokset ovat joiltain osin yhdistettävissä myös laajempiin metsäkeskustelun murroksiin (ks. esim. Björn 2000), jotka on syytä huomioida tarkasteltaessa metsäeläinten saamia merkityksiä ja niiden muutoksia.

Ongelmaeläimyyden merkitysulottuvuuksissa tapahtunutta liikettä voidaankin koettaa ymmärtää tarkastelemalla esimerkiksi metsä- ja maaseutututkimusten esiin nostamia ympäristökäsityksiä (Björn 2000; Silvasti 2001). Rakennemuutosten ja kaupungistumisen myötä metsä- ja maaseudut ovat alkaneet näyttäytyä yhä useammalle aistein kulutettavana maisemana ja virkistysympäristöinä, jotka on tämän idean täyttääkseen suojeltava ihmisvaikutuksilta ja teolliselta hyväksikäytöltä (Björn 2000; Williams 2003; vrt. Silvasti 2001, 237–245). Maa- ja metsätalousvaltaisessa Suomessa näiden asumisen ja elannon hankinnan ympäristöjen suojelu ja ennallaan säilyttäminen oli kaukaisempi ajatus, sillä agraarikulttuurissa ihmisen muokkaamat ja käyttöönsä valjastamat ympäristöt on nähty ”koskematonta” luontoa arvokkaampina (Silvasti 2001, 237). Luonnonsuojelun kehyksen virittämien ongelmaeläimyyden merkitysulottuvuuksien painottuminen voikin asettua

osaksi Björnin (2000, 202–235) kuvaamaa metsän jälkiteollistumista.

Metsä- ja maaseutujen muutosten kääntöpuolelta löytyvä kaupungistumiskehitys saattaa myös auttaa ymmärtämään luonnonsuojelun ja terveysturvallisuuden kehysten yhtäaikaista vahvistumista. Pohjois-Amerikan kaupunkien puluvihaa kulttuurisilla paikkakasityksillä ja ”siivekäs rotta” -kehystyksellä selittävä Jerolmack (2008) esittää kaupungistumiskehityksen tehneen moderneista kaupungeista inhimillisiä tiloja. Kesyttämätön ja villi luonto tai sen eläimet eivät kuuluneet kaupunkilaistuneiden ihmisten käsityksiin (uudenlaisista) asuinpaikoistaan. Ihmisten hallintaa ja heidän kulttuurista järjestystään uhmaavat toislaisiset jäsenyivät täten näissä ympäristöissä ongelmaeläimiksi. (Emt.) Jerolmackin tutkimassa sanomalehtipuheessa pulujen ongelmallisuutta on perusteltu hygieniasyillä, jota vastaavaa argumentointia esiintyy myös terveysturvallisuuden kehityksessä. New York ja aineistoni sanomalehtien pääjakelupaikat eroavat kuitenkin toisistaan siinä määrin, ettei tässä nähtävää terveysturvallisuuden kehityksen vahvistumista voi tulkita varauksetta osaksi edellä kuvattua kehityskulkua.

Tutkimuksessa havaitun ongelmaelämäkäsitteiden muutoksen osalta on aiheellista esittää vielä joitain sanomalehtiaineiston luonteeseenkin liittyviä pohdintoja. Luonnonsuojelun kehityksen nouseminen luonnon hyväksikäytön kehitykselle aiemmin kuuluneeseen hallitsevan määrittelytavan asemaan ei nimittäin heijasta välttämättä tarkasti yleisten käsitystapojen muutoksia. Kyse voi olla enemmänkin julkisen ympäristö- ja eläinpoliittisen keskustelun tasolla tapahtuneesta käänteestä, sillä on esitetty, että ympäristöpoliittiset toimijat käyttävät suojelubiologisia puhetapoja ja vieraslajihuolta strategisesti poliittisten tavoitteidensa edistämiseen (esim. Knudsen 2014, 82; vrt. Franklin 1999, 50). Vastaavalla tavalla on selitetty supikoirakeskustelua hallinneiden suomalaismetsästäjien puhetapojen ja julkisuuskuvan ekologisoitumista, luonnon kokonaisena järjestelmänä huomiovan ”luonnonmukaistumisen” mutta myös luonnontieteellistymisen mielessä (Ilvesviita 2005, 260–332). Kun tiedetään, että kaikki kansalaiset eivät ole omaksuneet helpolla esimerkiksi peto- ja vahinkoeläinten laillisen aseman ja luokittelutapojen muutoksia (Björn 2000, 173; Pohja-Mykrä 2014, 37–44), jää auki, millä tavoin määrällisen analyysin tulokset ovat siirrettävissä julkisen keskustelun ulkopuolelle. Varmuutta asiaan tuskin saadaan ilman toisenlaisilla aineistoilla tehtävää jatkotutkimusta.

Tässä tutkimuksessa näkökulma on ollut kulttuurinen, mutta kuten edellä on käynyt ilmi, laajempi ymmärrys kulttuurisista muutoksista vaatii myös toisenlaisiin teoreettisiin lähtökohtiin ja käsitteistöihin kiinnittyviä tarkasteluita. Suhteutettuna siihen, kuinka kiivaita reaktioita ja kannanottoja jotkin villieläimet herättävät, soisi vastenmielisinä pidettyjen eläinten kulttuurisen aseman ja merkitysten tulevan ylipäänsäkin tarkemmin tutkituksi myös Suomessa. Ymmärrys siitä, mistä omat tai toisten eläinantipatiat kumpuavat ja millaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja kehityskuluihin ne liittyvät, auttaa yhteiseloa sekä oman että muun lajien eläinten kanssa. Kokemukset kuulematta ja ymmärtämättä jääneistä eläinhuolista ja -peloista voivat johtaa suden salametsästyksen kaltaisiin ilmiöihin (ks. Rannikko 2012b, 79).

Tämä tutkimus vahvistaa erityisesti ymmärrystä siitä, millaisten erotteluiden ja merkitysulottuvuuksien varaan villieläinten yhteiskunnallista asemaa ja kohtelua määrittävät kulttuuriset hierarkiat rakentuvat. Se tuo myös ilmi, että muuttuvassa yhteiskunnassa saattaa ilmetä suuriakin vaihteluita siinä, millaisen painoarvon merkitysulottuvuudet saavat eri aikoina. Merkitysten muutoksien ja laajempien yhteiskunnallisten mullistusten yhteyksiä olen hahmotellut artikkelin päätösluvussa. Muutoksista huolimatta ongelmaeläimyyttä määrittelevät merkitysulottuvuudet ja kulttuuriset erottelut näyttävät myös kytkeytyvän historiallisesti joihinkin pitkään vallinneisiin tapoihin merkityksellistää luontoa ja toislaisia eläimiä. Tutkimus muistuttaa siten, että verrattain uusien ongelmaeläimyyden merkitsemistapojen taustalta voi löytyä vanhempia ideoita. Sovittelemalla uusstrukturalistista käsitteistöä ihmis-eläinsuhteisiin artikkeli pyrkii myös jatkamaan yhteiskuntateoreettista keskustelua ihmisten ja muiden eläinten yhteiselon järjestymisestä.

Aikaisemman tutkimuksen valossa tässä tarkasteltu ongelmaeläinpuhe ei näytä erityisen poikkeukselliselta. Erottamani kehukset voivatkin heijastella jollain tapaa ihmisten luontosuhteeseen jo pidemmän aikaa kuuluneita puolia, jotka ovat korostuneet yhteiskuntahistorian eri vaiheissa eri tavoin. Luonto ja sen eläimet on siis voitu nähdä niitä hyödyntävän ihmisen vihollisena, elämyksellisen ja esteettisen vaalinnan kohteena kuin ihmistä ja yhteiskuntaa uhkaavien vaarojen lähteenäkin. Villieläinten ihmisille muodostamat mahdolliset uhat ovat tässä tosin ajankuvalle ominaisesti ihmisten itsensä aiheuttamia ja paikallisen luonnon tuottavuuden paranteluun tähdenneiden lajisiirtojen ylipaikallisia seurauksia.

Lähteet

- Aaltola, E. (2006) *Animal Individuality: Cultural and Moral Categorisations*. Reports from the Department of Philosophy. Academic Dissertation. University of Turku, Turku.
- Arluke, A. & Sanders, C. R. (1996) *Regarding animals*. Temple, Philadelphia.
- Björn, I. (2000) *Kaikki irti metsästä. Metsän käyttö ja muutos taigan reunalla itäisimmässä Suomessa erääloudesta vuoteen 2000*. Bibliotheca Historica 49. Väitöskirja, Joensuun yliopisto. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki.
- Björn, I. (2003) *Ympäristöpolitiikkaa metsässä?* Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja n:o 141. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- Braverman, I. (2015a) The Regulatory Life of Threatened Species Lists Teoksessa Braverman, I. (toim.) *Animals, Biopolitics, Law: Lively Legalities* 19–38. Routledge, Lontoo.
- Braverman, I. (2015b) *Wildlife: The Institution of Nature*. Stanford University Press, Stanford, California.
- Cassidy, A. (2012) Vermin, Victims and Disease: UK Framings of Badgers In and Beyond the Bovine TB Controversy. *Sociologia Ruralis* 52(2) 192–214. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2012.00562.x>
- Douglas, M. (2000) *Publans ja vaara. Rituaalisen rajanvedon analyysi*. Käännös Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Vastapaino, Tampere.
- Dutkiewicz, J. (2015) Important Cows and Possum Pests New Zealand's Biodiversity Strategy and (Bio)Political Taxonomies of Introduced Species. *Society & Animals* 23(4) 379–399. <https://doi.org/10.1163/15685306-12341371>
- Eskridge, A. & Alderman, D. (2010) Alien Invaders, Plant Thugs, and the Southern Curse. *Southeastern Geographer* 50(1) 110–129.
- Etelä-Suomen Sanomat (2015) Hurjan näköinen supi jäi auton alle. 14.6.2015. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 3.5.2022.
- Eur-lex (2014) Asetus haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemistä ja hallinnasta 1143/2014. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R1143&from=FI>>. 19.3.2021.
- Eur-lex (2017) Täytäntöönpanoasetus unionin kannalta merkityksellisten haitallisten vieraslajien luettelon saattamisesta ajan tasalle 2017/1263. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R1263>>. 19.3.2021.
- Fine, G. A. & Lazaros, C. (1991) Dirty Birds, Filthy Immigrants, and the English Sparrow War: Metaphorical Linkage in Constructing Social Problems. *Symbolic Interaction* 14(4) 375–393.
- Finlex (1993) Metsästyslaki. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930615#P48>>. 29.4.2022.
- Finlex (2019) Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain muuttamisesta 682/2019. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190682>>. 20.3.2021.
- Franklin, A (1999) *Animals and modern cultures. A sociology of human-animal relations in modernity*. Sage, Lontoo.
- Franklin, A. (2014) The adored and the abhorrent. Nationalism and feral cats in England and Australia. Teoksessa Marvin, G. & McHugh, S. (toim.) *Routledge Handbook of Human-Animal Studies* 139–152. Routledge, Lontoo.
- Gibbs, L., Atchison J. & Macfarlane, I. (2015) Camel country: Assemblage, belonging and scale in invasive species geographies. *Geoforum* 58 56–67. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2014.10.013>
- Gillespie, D., Leffler, A. & Lerner, E. (1996) Safe in Unsafe Places: Leisure, Passionate Avocation and the Problematizing of Everyday Public Life. *Society & Animals* 4(2) 169–189. <https://doi.org/10.1163/156853096X00142>
- Gamson, W. & Modigliani, A. (1989) Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology* 95(1) 1–37.
- Goffman, E. ([1974] 1986) *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Northeastern University Press, Boston.
- Haapasalo, T. (2020) Antroposentrismistä ekosysteemiin ajatteluun? Diskurssianalyttinen tutkimus kalastuslainsäädännön tavoitteiden muutoksesta. *Alue ja Ympäristö* 49(1) 87–104. <https://doi.org/10.30663/>

ay:82460

- Haila, Y. (2001) Ympäristöherätys. Teoksessa Haila, Y. & Jokinen P. (toim.) *Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka?* 21–46. Vastapaino, Tampere.
- Haila, Y. (2003) 'Erämaa' ja ympäristöajattelun moniulotteisuus. Teoksessa Haila, Y. & Lähde, V. (toim.) *Luonnon politiikka* 174–204. Vastapaino, Tampere.
- Hiedanpää, J. (2000) Natura Naturans: Metsäluonnon monimuotoinen arvottaminen Pohjois-Satakunnassa. Teoksessa Haapala, A. & Oksanen, M. (toim.) *Arvot ja luonnon arvottaminen* 154–178. Gaudeamus, Helsinki.
- Heinonen, J. (2006) *Työläismies abdingossa? Kolme miessukupuolue rakennemuutosten Suomessa*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Heiskala, R. (1993) Kokoavia huomioita ja jatkotutkimuksen suuntaviivoja. Teoksessa Heiskala, R. (toim.) *Materiaalia ympäristötieteisyydestä 1: Helsingin Sanomat, Suomen Kuvalehti ja Suomen Luonto vuosina 1951–1990* 94–104. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen monisteita. Yliopistopaino, Helsinki.
- Heiskala, R. (1997) *Society as Semiosis. Neostructuralist Theory of Culture and Society*. Department of Sociology. Research Reports No. 231. Väitöskirja, Helsingin yliopisto.
- Heiskala, R. (2000a) *Toiminta, tapa ja rakenne. Kohti konstruktionistista synteesiä yhteiskuntateoriassa*. Gaudeamus, Helsinki.
- Heiskala, R. (2000b) Sukupuoli semioottisena konstruktiona. Teoksessa Tarasti, E. (toim.) *Ymmärtämisen merkit. Samuuden ja toisuuden ikoneja suomalaisessa kulttuurissa* 56–71. Acta Semiotica Fennica VIII. Imatran kansainvälisen Semiotikka-instituutin julkaisuja 3.
- Iltalehti (2018) Suomi keskittyy EU:ssa supikoiriin. 14.2.2018. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi/>>. 21.9.2021.
- Ilvesvita, P. (2005) *Paaluraudoista kotkansuojeluun. Suomalainen metsästyspolitiikka 1865–1993*. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 11. Väitöskirja, Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-20111131017>.
- Jerolmack, C. (2008) How Pigeons Became Rats: The Cultural-Spatial Logic of Problem Animals. *Social Problems* 55(1) 72–94. <https://doi.org/10.1525/sp.2008.55.1.72>
- Järvi, U. (2014) Mediaa ovat kiinnostaneet enemmän tauti kuin terveys. Teoksessa Järvi, U. (toim.) *Tautinen media* 33–48. Duodecim, Helsinki.
- Kaarlenkaski, T. (2012) *Kertomuksia lehmästä. Tutkimus ihmisen ja kotieläimen kulttuurisen suhteen rakentumisesta*. Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, Joensuu.
- Kaarlenkaski, T. & Saarinen, K. (2013) Mansikki vai numerosarja? Lehmien nimeämisen merkitykset ja muutokset. *Elore* 20(1) 149–161. <https://doi.org/10.30666/elore.79052>
- Karkinen, K. (2009) *Sitkeä sissi – turkeistarhaaja yhteiskunnan muutoksessa*. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 91. Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta. <https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/8696/urn_isbn_978-952-219-225-7.pdf?sequence=1>.
- Kauhala, K. (1997) Supikoira. Teoksessa Lokki, J., Nummi, P., Neuvonen V., Miettinen, K. & Kuosmanen, R. (toim.) *Suomen luonto: Eläimet – Nisäkkäät* 170–175. Weilin+Göös, Helsinki.
- Kemmerer, L. (2006) Verbal Activism: “Anymal”. *Society & Animals* 14(1) 9–14. <https://doi.org/10.1163/156853006776137186>
- Knight, J. (2000) Introduction. Teoksessa Knight, J. (toim.) *Natural Enemies. People-Wildlife Conflicts in Anthropological Perspective* 1–35. Routledge, Lontoo.
- Knudsen, S. (2014) Multiple Sea Snails: The Uncertain Becoming of an Alien Species. *Anthropological Quarterly* 87(1) 59–92. <https://doi.org/10.1353/anq.2014.0013>
- Kortteinen, M. (1992) *Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona*. Hanki ja jää, Helsinki.
- Kupsala, S. (2019) *A Sociological Study of Finnish Attitudes, Perceptions and Meanings Regarding Animals in Food Production*. Dissertations in Social Sciences and Business Studies, 199. University of Eastern Finland. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-3118-4>>.
- Kupsala, S., Jokinen, P., Vinnari, M. & Pohjolainen, P. (2011) Suomalaisen näkemykset tuotantoeläinten hyvinvoinnista. *Maaseudun uusi aika* 19(3) 20–35. <http://www.mua-lehti.fi/wp-content/uploads/2017/04/MUA_3_2011_a_Kupsala.pdf>.
- Kupsala, S. & Tuomivaara, S. (2004) Sosiologinen eläintutkimus – eläinten yhteiskunnallinen merkitys sosiologian tutkimuskohteena. *Sosiologia* 41(1) 310–321. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1057238>>.
- Latva, O. (2020) Tuote vai elävä olento? Näkökulmia turkiseläinten historialliseen rooliin Suomessa 1900-luvulla. *Alue ja Ympäristö* 49(1) 105–122. <https://doi.org/10.30663/ay.83302>
- Lehtiniemi, M., Nummi, P. & Leppäkoski, E. (2016) *Jättiputkesta citykaniin – Vieraslajit Suomessa*. Docendo, Jyväskylä.
- Leinonen, R. (2013) *Palvelijasta terapeutiksi. Ihmisen ja bevosien suhteen muuttuvat kulttuuriset mallit Suomessa*. Acta Universitatis Ouluensis. B Humanoria 115. Väitöskirja. Oulun yliopisto, Oulu.
- Luhtakallio, E. (2005) Kehysanalyysi mediakuvien sukupuolirepresentaatioiden tutkimuksessa. *Sosiologia* 42(3) 189–206. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1223134>>.
- Lähdesmäki, H. (2020) *Susien paikat. Ihminen ja susi 1900-luvun Suomessa*. Väitöskirja. Nykykulttuurin

- tutkimuskeskuksen julkaisuja 127. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Lähdesmäki, H. & Ratamäki, O. (2015) Kykenemmekö luopumaan susifetisistä? - Kriittinen luenta suomalaisesta susihistoriasta. Teoksessa Hiedanpää, J. & Ratamäki, O. (toim.) *Suden kanssa* 16–41. Lapland University Press, Rovaniemi.
- Malila, V. (2019) Maahanmuuttaja mediassa: konstruktionistinen analyysi sanomalehtien supikoirakirjoitusten kehyksistä 1956–2015. Pro gradu, Yhteiskuntatieteiden laitos, Itä-Suomen yliopisto. <https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20191341/>.
- McCrow-Young, A., Linné, T. & Potts, A. (2015) Framing Possums: War, sport and patriotism in depictions of brushtail possums in New Zealand print media. *Animal Studies Journal* 4(2) 29–54. <<http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1175&context=asj>>.
- MediaAuditFinland (2016) Levikki tilasto LT2015. <<http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2016/06/LTtilasto2015.pdf>>.
- MediaAuditFinland (2020) Levikki tilasto LT JA JT Tarkastustilasto 2019. <<https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2020/08/LT-tilasto-2019.pdf>>.
- MediaAuditFinland (2021) Levikki tilasto LT JA JT Tarkastustilasto 2020. <<https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2021/06/LT-tilasto-2020.pdf>>.
- Milton, K. (2000) Ducks out of Water: Nature Conservation as Boundary Maintenance. Teoksessa Knight, J. (toim.) *Natural Enemies. People-Wildlife Conflicts in Anthropological Perspective* 229–246. Routledge, Lontoo.
- Nieminen, J. (2015) *Hirviä ja ihmisiä. Hirven yhteiskunnallisen läsnäolon ballinta 2000-luvun alussa*. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1545. Väitöskirja, Tampereen yliopisto. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9799-5>>.
- Oksanen, M. & Vuorisalo, T. (2017) De-extinct species as wildlife. *TRACE ∴ Journal for Human-Animal Studies* 3,4–27. <https://doi.org/10.23984/fjhas.59487>
- Peräkylä, A. (1990) *Kuoleman monet kasvot*. Vastapaino, Tampere.
- Philo, C. & Wilbert, C. (2000) Animal spaces, beastly places. An introduction. Teoksessa Philo, C. & Wilbert, C. (toim.) *Animal spaces, beastly places: new geographies of human-animal relations* 1–35. Routledge, Lontoo.
- Philo, C. & Jennifer Wolch, J. (1998) Guest Editors' Introduction. Through the Geographical Looking Glass: Space, Place, and Society-Animal Relations. *Society & Animals* 6(2) 103–118. <https://doi.org/10.1163/156853098X00096>
- Pohja-Mykrä, M. (2014) *Vabinkoeläinsodasta psykologiseen omistajuuteen. Petokonfliktien historiallinen tausta ja nykypäivän ballinta*. Ruralia-instituutin julkaisuja 33. Väitöskirja, Helsingin yliopisto. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-8515-4>>.
- Potts, A. (2009) Kiwis Against Possums: A Critical Analysis of Anti-Possum Rhetoric in Aotearoa New Zealand. *Society and Animals* 17(1) 1–20. <https://doi.org/10.1163/156853009X393738>
- Rannikko, P. (2012a) Luontosuhteen muutoksia Ilomantsissa. Teoksessa Knuuttila, S., Järviluoma, H., Logrén, A. & Turunen, R. (toim.) *Syrjäseudun idea. Kulttuurianalyyskejä Ilomantsista* 93–104. SKS, Helsinki.
- Rannikko, P. (2012b) Susien suojelun tragedia. Autoetnografinen tutkimus salametsästyksen paikallisesta hyväksyttävyydestä. *Alue ja Ympäristö* 41(2) 70–80. <<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64752>>.
- Ratamäki, O. (2009) Luonto, kulttuuri ja yhteiskunta osana ihmisen ja eläimen suhdetta. Teoksessa Kainulainen, P. & Sepänmaa, Y. (toim.) *Ihmisten elämäkirja. Muuttuva eläinkulttuuri* 37–51. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Ratamäki, O. & Peltola, T. (2021) Illegal Killing of Large Carnivores in Finland: A Frame Analysis. Teoksessa Lyndstedt, L. (toim.) *Animal Law and Animal Rights*. Scandinavian Studies in Law 67 255–272. Stockholm Institute for Scandinavian Law, Tukholma.
- Salovaara-Moring, I. (2004) *Media Geographies. Regional newspaper discourses in Finland in the 1990s*. Viestinnän julkaisuja 9. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Viestinnän laitos. <<http://urn.fi/URN:ISBN:952-10-1619-1>>.
- Scheff, T. (2005) The Structure of Context: Deciphering Frame Analysis. *Sociological Theory* 23(4) 368–385. <https://doi.org/10.1111/j.0735-2751.2005.00259.x>
- Silvasti, T. (2001) *Talonpojan elämä. Tutkimus elämäntapaa jäsentävistä kulttuurisista malleista*. Väitöskirja, Helsingin yliopisto. SKS, Helsinki.
- Schuurman, N. (2017) Eläimen kuolema lapsuuden kokemukertomuksissa. *Sosiologia* 54(3) 291–304. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1935450>>.
- Seppänen, J. & Väliaverron, E. (2000) Lehtikuvan luonto. Kuvan ja tekstin suhteista ympäristödiskurssissa. *Sosiologia* 37(4) 330–348. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-783547>>.
- Sepänmaa, Y. (2009) Jälkisanat. Kulttuuritieteellisen eläintutkimuksen lähtökohdista ja mahdollisuuksista. Teoksessa Kainulainen, P. & Sepänmaa, Y. (toim.) *Ihmisten elämäkirja. Muuttuva eläinkulttuuri* 220–233. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Seymour, M. (2013) “Support Your Local Invasive Species”: Animal Protection Rhetoric and Nonnative Species. *Society & Animals* 21(1) 54–73. <https://doi.org/10.1163/15685306-12341269>
- Simberloff, D. (2011) The Rise of Modern Invasion Biology and American Attitudes towards Introduced Species. Teoksessa Rotherham, I., Lambert, R. (toim.) *Invasive and Introduced Plants and Animals: Human*

- Perceptions, Attitudes and Approaches to Management* 122–135. Earthscan, Abingdon.
- Smout, C. (2011) How the Concept of Alien Species Emerged and Developed in 20th-century Britain. Teoksessa Rotherham, I. & Lambert, R. (toim.) *Invasive and Introduced Plants and Animals: Human Perceptions, Attitudes and Approaches to Management* 55–66. Earthscan, Abingdon.
- Song, S. H. (2000) The Great Pigeon Massacre in Deindustrializing American Region. Teoksessa Knight, J. (toim.) *Natural Enemies. People-Wildlife Conflicts in Anthropological Perspective* 212–228. Routledge, Lontoo.
- Stibbe, A. (2001) Language, Power and the Social Construction of Animals. *Society & Animals* 9(2) 145–161. <https://doi.org/10.1163/156853001753639251>
- THL (2021) Toimenpideohje ihmisen rabiestartuntojen torjumiseksi. 29.9.2021. <<https://thl.fi/fi/web/infektiaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/rabies-eli-vesikauhu/toimenpideohje-ihmisen-rabiestartuntojen-torjumiseksi>>. 1.5.2022.
- Thomas, K. (1983) *Man and the natural world: changing attitudes in England 1500–1800*. Penguin Books, Lontoo.
- Tovey, H. (2003) Theorising Nature and Society in Sociology: The Invisibility of Animals.” *Sociologia Ruralis* 43(3) 196–215. <https://doi.org/10.1111/1467-9523.00241>
- Tuomivaara, S. (2010) Eläimet – luonnon ja yhteiskunnan rajoilla. Teoksessa Valkonen, J. (toim.) *Ympäristösosiologia* 115–141. WSOY, Helsinki.
- Vuorisalo, T. & Oksanen, M. (2020) ”Mikä on toiselle hyödyksi, voi usein olla toiselle vahingoksi”. Teoksessa Räsänen, T. & Schuurman, N. (toim.) *Kansakulkijat. Monilajisten kohtaamisten jäljillä* 20–47. SKS, Helsinki.
- Väyrynen, K. (2006) *Ympäristöfilosofian historia – maaäitiämyytistä Marxiin*. Eurooppalaisen filosofian seura, Tampere.
- Weeks, P. & Packard, J. (2009) Feral Hogs: Invasive Species or Nature’s Bounty? *Human Organization* 68(3) 280–292. <https://doi.org/10.17730/humo.68.3.663wn82g164321u1>
- Wilkie, R. (2010) *Livestock/Deadstock. Working with Farm Animals from Birth to Death*. Temple University Press, Philadelphia.
- Williams, R. (2003) Luontokäsitykset. Teoksessa Haila, Y. & Lähde, V. (toim.) *Luonnon politiikka* 40–66. Vastapaino, Tampere.
- Ylimaunu, J. (2002) Elinkeinot ihmisen ja eläimen suhteen muokkaajina. Teoksessa Ilomäki, H., Lauhakangas, O. (toim.) *Eläin ihmisen mielenmaisemassa* 115–133. SKS, Helsinki.
- Yle (2018) Mies hoitaa supikoiria ja saa siksi tappouhkauksia – ”Viimeisimmän tapauksen jälkeen jouduin hankkimaan murtohälyttimet”. 15.12.2018. <<https://yle.fi/uutiset/3-10543841>>. 15.9.2021.

Aineistolähteet

- Etelä-Suomen Sanomat 24.10.1971. Supikoira – itärajamme uusin tulokas. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Etelä-Suomen Sanomat 10.6.1974. Supikoira riistäytynyt luonnon ja riistan pahaksi viholliseksi. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Etelä-Suomen Sanomat 6.7.1999. Supikoirakin kaupunkilaistuu. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Etelä-Suomen Sanomat 15.6.2013. Sopeutumisen mestari. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Etelä-Suomen Sanomat 25.5.2019. Supikoiran pyyntä tehostetaan, koirasusi kasvatuskieltoon. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Länsi-Savo 15.8.1972. Sorsaa paljon mutta koko pientä. Kyyhky-, mäyrä- ja supikantoja harvennettava. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Länsi-Savo 15.7.1975. Petoeläimet tulossa. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Länsi-Savo 16.7.2011. Supikoirapentueet ovat nyt liikekannalla. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Länsi-Savo 19.3.2014. Loukku keskelle kaupunkia. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Länsi-Savo 6.1.2019. Mikkeli antoi luvan supijahtiin. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Maaseudun Tulevaisuus 17.2.2012. Supikoiria pyydetään urakalla Lounais-Lapissa. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.
- Maaseudun Tulevaisuus 4.12.2015. Supikoira halutaan hävittää lapista. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot. <<https://digi.kansalliskirjasto.fi>>. 1.11.2020.